

КАЛЕНДАРЕЦЬ

СУМІВЦЯ

1951

АДРЕСАР УКРАЇНСЬКИХ ЦЕНТРАЛЬНИХ УСТАНОВ

Спілка Української Молоді, Ц. К.

München, Dachauer Str. 9/II. Germany.

ЛУПВ — Ліга Українських Політ-В'язнів.

München, Dachauer Str. 9/II. Germany.

ЦПУЕ — Центр. Пред. Укр. Еміграції в Нім.

Augsburg, Judenberg 8/II. Germany.

СХС — Укр. Санітарно-Харитат. Служба.

München, Dachauer Str. 9/II. Germany.

Пласт München, Dachauer Str. 9/II.

Український Вільний Університет та НТШ.

München, Versailler Str. 4/III. Germany.

ЦЕСУС — Центр. Союз Укр. Студентства.

München, Versailler Str. 4/III. Germany.

КОДУС — Ком. Допомоги Укр. Студентству.

Fürth (Bay), Daniel-Ley-Str. 1/III. Germany.

Ліга Визволення України.

140, Bathurst St., Toronto, Ont. Canada.

Організ. Оборони Чотирьох Свобід України.

P. O. Box 304, Cooper Sta, New York 3. N. Y.

Український Конгресовий Комітет.

50, Church Str. New York 7, N. Y. U. S. A.

ЗУАДК — З'єдн. Укр. Амер. Допомог. Коміт.

P. O. Box 1661, Philadelphia, Pa, U. S. A.

СУВ — Союз Українців у Великій Британії

49, Linden Gardens Notting Hill London W 2.

Український Допомоговий Комітет у Бельгії.

7, rue de Guimard, Bruxelles, Belgique.

Об'єднання Україн. Робітників у Франції.

26, rue de Montholon, Paris (9), France.

Український Канадійський Комітет.

722 Mc Intyre Building, Winnipeg, Man.

Світове Об'єднання Українських Жінок.

866 North 7th St. Philadelphia 23, Pa.

„БОГ І УКРАЇНА”

ЧЕСТЬ УКРАЇНИ!

ГОТОВ БОРОНИТИ!

**КАЛЕНДАРЕЦЬ
С У М І В Ц Я**

на **1951** рік

Зредагував: др. Петро Мірчук

В-во Центрального Комітету Спілки
Української Молоді

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	П	Груд. 1950. Бониф.	Новий Рік
2	20	В	Ігнатія Богон. мч.	Макарія
3	21	С	Юліянії мч.	Геновефи
4	22	ц	Анастасії вмч.	Тита
5	23	П	10 мч. у Криті	Телефора
6	24	С	Нав. Р., Хр., Євг.	Трьох Царів
7	25	Н	Різдво Христове	1. Н. по 3 Кор.
8	26	П	Соб. Пр. Бог., Йос.	Северина
9	27	В	Стефана Первмч.	Мартин.
10	28	С	Муч. у Нікодимії с.	Івана Д.
11	29	ц	Діт. задля Хр. уб.	Альойзія
12	30	П	Анисії мч.	Гонорати
13	31	С	Меланії Римлянки	Петра
14	1	Н	Новий Рік св. Вас.	2. Н. по 3 Кор
15	2	П	Сильвестра П. Р.	Мартина
16	3	В	Малахії пр., Горд.	Павла п.
17	4	С	Собор 70 Апост.	Ім. Ісуса
18	5	ц	Нав. Богоявлення	Ілярія
19	6	П	34 Н. по зісл. св. Д.	Генр. еп.
20	7	С	Собор Івана Хр.	Фабіяна
21	8	Н	Н. по просв.	3. Н. по 3 Кор.
22	9	П	Полієвкта мч.	Вінкентія
23	10	В	Григор. еп., Марк.	Оо. П. Д. М
24	11	С	Теодосія пр. Вел.	Тимотея
25	12	ц	Тат'яни мч.	Нав. Павла
26	13	П	Єрмила і Стратон.	Полікарпа
27	14	С	Отців уб. у Синаї	Івана Зол.
28	15	Н	35 Н. по з. св. Д.	М'ясоп. нед.
29	16	П	Покл. вер. Петра	Франца С.
30	17	В	Антонія В. прп.	Мартина
31	18	С	Ат. й Кир., Ксенії	Петра з Н.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

СІЧЕНЬ

2. 1. 1803 † остан. кошовий Кальнишевський.
 6. 1. 1742 † гетьман Пилип Орлик.
 6. 1. 1846 Засн. Кирило-Методіївське Братство.
 14. 1. 1649 В'їзд Хмельницького до Києва.
 18. 1. 1654 Переяславська угода.
 21. 1. 1803 † остан. гетьман К. Розумовський.
 22. 1. 1918 Самостійність України (IV. Універсал).
 22. 1. 1919 Проголошено в Києві об'єднання всіх українських земель.
 29. 1. 1805 Засн. Харківський Університет.
 29. 1. 1918 Бій під Крутами.

ПРОСТІР І НАСЕЛЕННЯ СВІТУ

(Простір в міль. км.², населення в міль. душ)

	Про- стір	НАСЕЛЕННЯ в рр.:				На 1 км. ² 1950
		1800	1920	1938	1950	
Європа	10,30	174	470	531	550	55
Азія	44,13	520	1.020	1.160	1.316	38
Африка	30,31	61	106	153	180	5
Америка	42,60	15	254	271	293	7
Австралія й Океанія	8,61	1	9	10	11	1
душа з ост.	149,00	771	1.859	2.125	2.350	
Океани	Пов. в міль. кв. км.		Глибина км.			
	з мор.	без мор.	середня	найбі-ща		
Тихий	179,7	157	4.282	10.830		
Атлантич.	93,3	67	3.332	8.526		
Індійський	75,4	72	3.897	7.455		
Пів. Льод.	13,1	13	1.205	5.440		

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	Ч	Макара прп.	Ігната
2	20	П	Євтіма прп.	Марії Гр.
3	21	С	Максима, Агнії	Блажея
4	22	Н	36 Н. по з. св. Д.	Запустна Н.
5	23	П	Климентія еп.	Агафії
6	24	В	Ксенії прп., Римл.	Дороти
7	25	С	Григорія Богосл.	Ромуаль.
8	26	Ч	Ксенофонта прп.	Івана з Моти
9	27	П	† Пер. мощ. І. Зол.	Аполонії
10	28	С	Єфрема Сир. прп.	Схоляст
11	29	Н	37 Н. по з. св. Д.	Вступна Н.
12	30	П	Трьох Святителів	Євлягії
13	31	В	Кирила й Ів. безс.	Катерини
14	1	С	Трифона вмч.	Валент.
15	2	Ч	Стрітення Госп.	Фавстини
16	3	П	Симеона й Анни	Юліяни
17	4	С	Ісидора прп.	Флавія
18	5	Н	Н. про Мит. і фар.	Суха Нед.
19	6	П	Вукола прп. еп.	Конрада
20	7	В	Партенія, Луки	Євстахія
21	8	С	Теодора вмч.	Елеонори
22	9	Ч	Никифора	Фелікса
23	10	П	Харлампія	Романа
24	11	С	Уласа вмч.	Матея
25	12	Н	Н. про блуд. сина	Глуха Нед.
26	13	П	Мартиніяна прп.	Олександ.
27	14	В	Авксента прп.	Нестора
28	15	С	Онисима ап.	Теофіля

9. 2. 1918 Берестейський Мир.
 10. 2. 1900 Засн. РУП (Рев. Укр. Партію).
 20. 2. 1054 Помер князь Ярослав Мудрий.
 25. 2. 1871 Народилася Леся Українка.
 27. 2. 1664 Згинув полк. Іван Богун.
 27. 2. 1929 Основано ОУН.

Українські землі 1. 1. 1939 р.

Країни	Простір 1.000 кв. миль-нів	Насел. міль-нів
I. Українські землі в ССРСР	767,4	41,8
Україна (УРСР)	443,1	31,0
Мозирська обл. (част.)	6,4	0,1
Курщина і Вороніжчина	43,9	2,4
Донеччина	23,8	0,9
Підкавказзя	46,6	2,7
Підкавказзя (мішана тер.)	14,2	0,9
Півн. Чернігівщина	163,4	2,7
Кримська АРСР	26,0	1,1
II. Українські землі в Польщі	132,2	9,2
Галичина	55,7	5,4
Північно-західні землі	76,5	3,8
III. Українські землі в Румунії	17,7	1,2
Басарабія (част.)	11,6	0,75
Буковина (част.)	5,3	0,46
Мармарощина (част.)	0,9	0,08
IV. Укр. землі в Чехословаччині	14,9	0,7
Карпатська Україна	11,4	0,6
Словаччина (част.)	3,5	0,1
Українські землі в Європі	932,1	54,1

ПРИМІТКА: Дані на основі перепису ССРСР-1939, Польща — 1931, Румунія і Чехословаччина — 1930 р. На загальне число 54,2 мільйони населення було тоді: українців — 38 міль. москалів — 8, жидів — 3, поляків — 2,8, німців — 0,6, інших — 1,6 мільйона.

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	16	Ч	Теодора	Альбіна
2	17	П	Льва, п. р.	Галини
3	18	С	Архипа ап.	Кунегунди
4	19	Н	Н. м'ясопустна	Чорна Нед.
5	20	П	Тимотея, Евстахія	Віктора
6	21	В	Н. мч. у Євгенії	Євгенії
7	22	С	Полікарпа вм.	Томи з Акв.
8	23	Ч	1 і 2 В. Ч. Г. Ів. Хр.	Івана Б.
9	24	П	Тараса	Франціска
10	25	С	Порфирія еп.	40 мучен.
11	26	Н	Н. сиропустна	Чорна Неб.
12	27	П	Василія Ісп.	Григора
13	28	В	Кассіяна	Христини
14	1	С	Євдокії	Матильди
15	2	Ч	Теодора	Лонгіна
16	3	П	Евтропія	Таціяна
17	4	С	Гарасима	Гертруди
18	5	Н	1. Н. Вел. Посту	Квітна Нед.
19	6	П	42 мч. в Аморії	Йосифа
20	7	В	Єп. мч. в Херсоні	Вольфр.
21	8	С	Теофілякта	Венедикта
22	9	Ч	40 мч. в Севаст. оз.	Октавіяна
23	10	П	Кіндрата мч.	В. П'ятниця
24	11	С	Софронія	Гавриїла
25	12	Н	2. Н. посту	Вос. Хр., Бл.
26	13	П	П. м. Никифора	Світл. Понед.
27	14	В	Венедикта прп.	Руперта
28	15	С	Агапія мч.	Сикста
29	16	Ч	Савина і Папи мч.	Євстахія
30	17	П	Олексія прп. ч. Б.	Анелі
31	18	С	Кирила архиеп.	Бальбіни

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР БЕРЕЗЕНЬ

- 3. 3. 1864 Знесено кріпацтво в Україні.
  - 8. 3. 1159 Андрій Боголюбський руйнує Київ.
  - 9. 3. 1814 Народився Тарас Шевченко.
  - 10. 3. 1861 Помер Тарас Шевченко.
  - 14. 3. 1939 Проголошено самостійність Карпатської України.
  - 18. 3. 1921 Підписано мировий договір у Ризі.
  - 20. 3. 1632 Народився гетьман Іван Мазепа.
  - 20. 3. 1917 Утворено Центральну Раду.
  - 23. 3. 1842 * композитор Микола Лисенко.
  - 31. 3. 1653 Перемога І. Богуна над поляками під Вінницею.
-

МОВИ СВІТУ (В дужках скільки міль. людей говорить тою мовою)

I. Індоевропейські.

1. а) Слов'янські: українська (45), руська (90), білоруська (10), польська (30), чеська (8) словацька (4), болгарська (7), сербохорватська (15), словінська (4), лужицька (0,1). б) Балтійські: литовська (3), лотишська (2). 2. Германські: німецька (100), голландська (16), англійська (225), шведська (7), данська (5), норвежська (4), ісландська (0,1). 3. Романські-мертві: латинська і умбрійська, живі: італійська (50), французька (65), румунська (16), еспанська (110), португальська (60), ретороманська (0,1), катальонська (6). 4. Кельтські: бретонська (0,2), ірландська (1), кимрійська, галлійська. 5. Іллірійська: албанська (1). 6. грецька (8). 7. Вірменська (2). 8. Іранські: перська (12), курдська (3), белуджська (5), афганська (10), осетинська (0,2). 9. Індійські: телугу (27), таміль (27), панджабі (15), мараті (23), орія (9), бігарі (28), бенгалі (63), гінді (140), раджастані (15), гуджераті (13).

(Докінчення на 9-ій стор.)

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	Н	3 Н. посту	1 Н. по Вос.
2	20	П	Отц. убит. у м. Сави	Франца
3	21	В	Якова Ісп.	Ришарда
4	22	С	Василія свцм.	Ізидора
5	23	Ч	Никона прпмч.	Тиберія
6	24	П	Захара	Келестина
7	25	С	Благовіщ. Пр. В.	Теодора
8	26	Н	4 Н. посту	2 Н. по Вос.
9	27	П	Матрони	Марії К.
10	28	В	Іларіона, Стефана	Михайла
11	29	С	Марка	Льва папи
12	30	Ч	Івана Ліств.	Вікт., Юлія
13	31	П	Іпатія	Гермогена
14	1	С	Мар. Єгип.	Валеріяна
15	2	Н	5 Н. посту	3 Н. по Вос.
16	3	П	Никити прп.	Ламберта
17	4	В	Йосифа й Юрія	Аник. Роб.
18	5	С	Теодула	
19	6	Ч	Євтихія арх. еп.	Тимона
20	7	П	Юрія еп.	Теодора
21	8	С	Іродіона, Агава	Фелікса
22	9	Н	Нед. Квітна	4 Н. по Вос.
23	10	П	Терентія мч.	Войтіха
24	11	В	Антипи смч. еп.	Фіделіса
25	12	С	Василія ісп.	Марка
26	13	Ч	Артемона свмч.	Клита
27	14	П	Велика П'ятниця	Теофіля
28	15	С	Аристарха, Пуда	Павла
29	16	Н	Воскресення Хр.	5 Н. по Вос.
30	17	П	Світлий Понед.	Йосифа

21. 4. 1785 Заведено кріпацтво в Україні.
23. 4. 1185 Похід Ігоря на Половців.
29. 4. 1918 Чорноморська фльота піднесла український прапор.
30. 4. 1622 † гетьман П. Конашевич-Сагайдачний.
-

Мови світу (докінчення з 7-ої стор.)

II. Хаміто-семітські.

1. Хамітські: берберійська (6), етійопська (6), староегипетська. 2. семітські: сирійська (2), вавилонська, єврейська (1), фенікійська, амгарська (2), арабська (58).

III. Банту: мови серед. і півд. Африки (65).

IV. Урал-альтайські.

1. Угрофінські: фінська (4), естонська (1), ляпландська (0,1), мордвинська (0,1), черемішська (0,2), сирянська (0,2), вотякська (0,1), пермська (0,1), остякська (0,1), мадярська (13).
2. Самоїдська. 3. Тюрські: турецька (18), османська, ногайська (0,2), каракалпатська (0,5), чувашська (0,4), кіркізська (1,5), кум'юкська (0,1), уйгурська, туркменська (1,5), узбецька (5), якутська (0,4). 4. Монгольські: монгольська (3), калмицька (0,1), бур'ятська (0,3). 5. Тунгузькі: тунгузи (1), манджурська (30), корейська (28). 6. Японська (80).

V. Дравіда: Аз. острови і півд. Індія (80).

VI. Маляйсько-полінезійські: Аз. острови (20).

VII. Односкладові: Китайська (450), сіямська (16), бірменська (11), тибетанська (20).

VIII. Індійські: В Америці (15).

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	18	В	Світлий Вівторок	Фил. Яков.
2	19	С	Івана стар.	Еразма
3	20	Ч	Теодора Тріх.	Вознесен. Г.
4	21	П	Януарія	Фльоріяна
5	22	С	Луки ап.	Пія. Єрон.
6	23	Н	Нед. Томина	6 Н. по Вос.
7	24	П	Сави Стр. мч.	Станисл.
8	25	В	† Марка ап. і еп.	Фльор.
9	26	С	Василія свцм.	Григорія
10	27	Ч	Семена свчм.	Миколая
11	28	П	Ясона	Максима
12	29	С	9 мч. у Кмзийі	Панкратія
13	30	Н	Нед. Мироносиць	Зісл. св. Духа
14	1	П	Єремії прп.	Пон. св. Духа
15	2	В	Атанаса В. арх.	Софії
16	3	С	† Теод. печ.	Івана Неп.
17	4	Ч	Пелагії прп.	Пасхаліса
18	5	П	Ірини	Фелікса
19	6	С	Йова Многостр.	Петра
20	7	Н	Н. про Розслаб.	1 Н. по З. С.
21	8	П	† Івана Б. ап. і еп.	Бената
22	9	В	Парен. моц. Мик.	Десидора
23	10	С	Симона Зил.	Іванни
24	11	Ч	Мокія, Методія	Юрія мч.
25	12	П	Епіфана	Урбана
26	13	С	Ликери мч.	Филипа
27	14	Н	Н. про Самар.	2 Н. по З. С.
28	15	П	Пахома В. прп.	Август.
29	16	В	Теодора прп.	Пилипа
30	17	С	Андрокіна	Фердинанда
31	18	Ч	Теодота мч.	Ан., Петр.

2. 5. 1848 Початок повстання Хмельницького.
 16. 5. 1648 Перемога під Жовтими Водами.
 23. 5. 1938 Згинув Євген Коновалець.
 25. 5. 1926 Згинув в Парижі Симон Петлюра.
 26. 5. 1648 Перемога під Корсунем.
 26. 5. 1659 Перемога над москалями під Котопом.
 28. 5. 1916 Помер Іван Франко.

Найбільші міста України.

(В тисячах, 1939 р.)

1. Київ	846	9. Маріуполь	222
2. Харків	833	10. Ворошиловгр.	217
3. Одеса	605	11. Кривий Ріг	198
4. Дніпропетр.	500	12. Миколаїв	167
5. Сталіно	462	13. Дніпродерж.	148
6. Львів	360	14. Полтава	130
7. Запоріжжя	290	15. Чернівці	110
8. Макіївка	240	16. Горлівка	108

Українські ріки

	Довжина км.	Площа кв. км.
Дніпро	2.255	527.500
Дон	1.808	429.800
Дністер	1.372	76.860
Бог	764	63.585
Кубань	728	57.000
Іритоки: Тиса (Дунай)	1.410	150.000
Десна (Дніпро)	1.127	88.340
Донець (Дон)	1.020	99.000
Прут (Дунай)	845	27.000
Прип'ять (Дніпро)	795	120.815
Буг (Висла)	730	73.470
Сян (Висла)	444	16.779

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	П	Патрикія	Якова
2	20	С	Фалалея	Еразма
3	21	Н	Н. про сліпор.	3. по 3. св.
4	22	П	Василиска мч.	Отпана еп.
5	23	В	Михайла прп. еп.	Валерії
6	24	С	Симеона прп.	Норберта
7	25	ч	Вознесення Госп.	Роберта
8	26	П	Карпа ап.	Маргар.
9	27	С	Терапонта свмч.	Ришарда
10	28	Н	Н. св. Отців	4 Н. по 3. св.
11	29	П	Теодосії мч.	Варнави
12	30	В	Прп. Ісаака Далм.	Івана
13	31	С	Єрмія еп.	Антонія з П.
14	1	ч	Юстина свмч.	Висилія
15	2	П	Никифора	Йолянти
16	3	С	Лукиліяна мч.	Бенона
17	4	Н	Зіслання св. Духа	5 Н. по 3. св.
18	5	П	Пресв. Тройці	Агрипини
19	6	В	Вісаріона й Ілар.	Марка, Єл.
20	7	С	Теодота мч.	Герв., Пр.
21	8	ч	Теодора Стр.	Сильвії
22	9	П	Теклі і Кирила	Альойзія
23	10	С	Тимотея свмч.	Павлина
24	11	Н	1 Нед. по 3. св. Д.	6 Н. по 3. св.
25	12	П	Онуфрія, Петра	Проспера
26	13	В	Амоса пр.	Івана, Пав.
27	14	С	Єлисея і Мет.	Володислава
28	15	"	† Пресв. Євхаристії	Іринея
29	16	П	Тихона	Пет. і Пав.
30	17	С	Мануїла мч.	Емілії

1. 6. 1630 „Тарасова Ніч”, розгром поляків.
 1. 6. 1652 Перемога Хмельн. під Батогом.
 5. 6. 1775 Москва зруйнувала Нову Січ.
 11. 6. 1876 Заборона друкувати по українськи.
 16. 6. 1944 Маніфест УГВР.
 18. 6. 1709 Зруйнування Чортотлицької Січі.
 20. 6. 1768 Залізник і Гонта здобули Умань.
 30. 6. 1941 Акт відн. незалежності України.

Найбільші міста світу. (В тисяч. 1950 р.)

1. Нью-Йорк	7.455	16. Відень	1.920	18
2. " з передм.	11.690	17. Чунцін	1.900	
3. Токіо	6.779	18. Нанкін	1.755	
4. Москва	4.137	19. Мехіко	1.754	
5. Лондон	4.063	20. Мадрид	1.725	
6. " з передм.	8.655	21. Будапешт	1.724	
7. Шанхай	3.713	22. Детройт	1.623	
8. Чикаго	3.396	23. " з передм.	2.296	14
9. " з передм.	4.575	24. Лос Анджел.	1.505	
10. 7. Осака	3.252	25. " з передм.	2.905	13
11. 8. Берлін	3.205	26. Рим	1.609	
12. 9. Ленінград	3.191	27. Пекін	1.556	
13. 10. Буенос Айрес	3.000	28. Бомбай	1.490	
14. 11. Париж	2.830	29. Сідней	1.485	
15. 12. " з передм.	4.963	30. Нагоя	1.328	
16. 13. Каїро	2.110	31. Ганкав	1.320	
17. 14. Калькута	2.109	32. Міляно	1.267	
18. 15. Ріо де Жан.	1.994	33. Варшава	1.265	
19. 16. Філядельфія	1.932	34. Кантон	1.146	
20. 17. " з передм.	2.913	35. Барцельона	1.133	

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	18	Н	2 Н. по З. св. Д.	7 Н. по З. С.
2	19	П	† Юди ап.	П. Пр. Діви
3	20	В	Методія свмч.	Геліодора
4	21	С	Юліяна	Йосифа К.
5	22	"	Євсевія еп.	Нумеріяна
6	23	П	Агрипини	Ісаї пр.
7	24	С	Різдво Івана Хр.	Естери
8	25	Н	3 Н. по З. св. Д.	8 Н. по З. Св.
9	26	П	Давида Сол. прп.	Кирила
10	27	В	Самсона прп.	7 мч. Ам.
11	28	С	П. м. Кира і Івана	Пія 1.
12	29	ч	Петра і Павла	Івана Гв.
13	30	П	Собор 12 Апост.	Маргарити
14	1	С	Кузьми й Дам'яна	Бонавент.
15	2	Н	Пол. р. Пр. Бог.	9 Н. по З. Св.
16	3	П	П. Серця Іс., Я. мч.	ПДМ., Вал.
17	4	В	Андрія Кр. арх.	Олекси
18	5	С	Кир. й Мет.	Фридриха
19	6	ч	† Атанаса Ат.	Арсенія
20	7	П	Преп. Хоми і Ак.	Іллі пр.
21	8	С	Прокопа вмч.	Пракседи
22	9	Н	5 Н. по З. св. Д.	10 Н. по З. Св.
23	10	П	† Антона Печ.	Аполін.
24	11	В	Євф., Ольги, Люб.	Христини
25	12	С	Прокл. й Іл.	Якова
26	13	ч	Соб. Арх. Гавр.	Анни
27	14	П	Акили	Наталії
28	15	С	† Володимира	Інокента
29	16	Н	6 Н. по З. св. Д.	11 Н. по З. С
30	17	Н	Марини вмч.	Юліти і Авд.
31	18	П	Якинта, Омеляна	Ігната

7. 7. 1651 Бій під Берестечком.
 8. 7. 1709 Бій під Полтавою.
 15. 7. 1015 Помер князь Володимир Великий.
 27. 7. 1657 Помер Богдан Хмельницький.
 27. 7. 1834 Засновано Київський Університет.

Сільське і міське насел. України. (В міль.)

В часі	села	міста	разом	В часі	села	міста	разом
1897	29,9	5,9	35,8	1926	39,8	8,9	48,7
1914	39,0	8,1	47,1	1933	44,4	11,2	53,9
1930	36,4	7,7	44,1	1939	39,1	15,8	54,9

Найбільші моря та озера світу

Назва моря	Нал. до океану	Площа міль. кв. км.	Найб. глиб.
Караїбське	Атлантичного	2,6	5505
Середземне	"	2,5	4404
Чорне	"	0,4	2244
Берингове	Тихого	2,2	2950
Півд. Китайське	"	2,1	5420
Охотське	"	1,7	3370
Схід. Китайсь.	"	1,2	2700
Баренцове	Півн. Льодовс.	1,4	494

Озера: назва	Част. св.	Площа тис. кв. км.	Глиб. метр.	Над поз. моря
Каспійське море	Аз.-Евр.	439	950	—25
Великі озера	Півд. Ам.	288	300	(180)
Аральське	Азія	64	67	48
Оз. Вікторії	Африка	68	81	1128
Байкальське	Азія	32	1740	460
Танганіка	Африка	33	1440	773
Вел. Медвеже	Півд. Ам.	31	81	120
В. Невільниче	"	30	610	152
Нясса	Африка	30	706	335
Лагода	Європа	18	222	17

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	С	Мокрини	Петра в ок.
2	20	ч	† Іллі пр.	ПДМ Ангел.
3	21	П	Симеона	Нікодима
4	22	С	Марії Магдалини	Протаса
5	23	Н	7 Н. по З. св. Д.	12 Н. по З. С.
7	25	П	† Усп. св. Анни	Преобр. Г.
8	24	В	Єрмолая	Кастана
9	26	С	† Пантелеймона	Киріяка
10	27	ч	Прохора	Івана, Ром.
11	28	П	Калиника мч.	Вавра
12	29	С	Сили, Сїлдана ап.	Сузанни
12	30	Н	8 Н. по З. св. Д.	13 Н. по З. С.
13	31	П	Євдокима	Іполита
14	1	В	† Мч. Маккавеїв	Євзевія
15	2	С	Степана	Усп. Пр. Б.
16	3	ч	Ісака, Фавста	Йоакима
17	4	П	7 мч. з Ефезу	Лїберата
18	5	С	Євсигія мч.	Олени
19	6	Н	Преображ. Госп.	14 Н. по З. С.
20	7	П	Домета прпмч.	Самїйла
21	8	В	Омеляна св.	Іванни
22	9	С	Матея ап.	Тимотея
23	10	ч	Лаврента мч.	Пилипа
24	11	П	Євпла	Вартол.
25	12	С	Фотія і Аникини	Людвика
26	13	Н	10 Н. по З. св. Д.	15 Н. по З. С.
27	14	П	Михея пр.	Казимира
28	15	В	Успення Пр. Бог.	Август.
29	16	С	Пер. обр. Господ.	Уск. гл. с. І.
30	17	ч	Мирона мч.	Рожі з Л.
31	18	П	Флора й Лавра	Раймунда

1. 8. 1913 Померла Леся Українка.
 4. 8. 1687 Обрано гетьманом Івана Мазепу.
 7. 8. 988 Хрещення України. ✓
 10. 8. 1907 Помер Марко Вовчок.
 17. 8. 1245 Перемога короля Данила над уграми.
 21. 8. 1627 Вийшов у Києві перший словар української мови Памво Беринди.
 24. 8. 1745 Згинув Олекса Довбуш.
 31. 8. 1919 Здобуття Києва. (Свято зброї).

Найдовші ріки світу

		Довж. в км.	Прос. т.с.км.2
Європа:	1. Волга	3 183	1.459
	2. Дунай	2.860	810
	3. Дніпро	2.285	527
	4. Дон	1.577	430
	5. Печора	1.483	329
	6. Рен (Райн)	1.360	224
Азія:	1. Янгсекіанг	5.080	1.725
	2. Еніссей	4.750	2.510
	3. Об	4.400	2.915
	4. Гоангго	4.150	980
	5. Індус	3.180	960
	6. Гангес	2.700	1.060
Африка:	1. Ніль	5.920	2.800
	2. Конго	4.640	3.300
	3. Нігер	4.160	2.500
	4. Замбезі	2.660	1.430
Америка:	1. Місісіпі	6.530	3.248
	2. Амазонка	5.710	7.050
	3. Ля Плята	3.700	3.104
	4. Макензі	3.700	1.660
	5. Сан Льоренц	3.816	1 248
	6. Оріноко	2.235	944
	7. Ріо Гранде д	2.800	620
	8. Кольорадо	2.000	590
Австрал.:	1. Марфей	2.500	910

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	С	Андрія Страт. мч.	Егідія
2	20	Н	11 Н. по З. св. Д.	16 Н. по З. С.
3	21	П	Тадея ап.	Семена
4	22	В	Агатоника	Розалії
5	23	С	Лупа муч.	Вікторини
6	24	ч	Євтиха свмч.	Євлена
7	25	П	Зв. м. ап. Варт.	Мельхіора
8	26	С	Андріяна і Нат.	Різдво ПБ.
9	27	Н	12 Н. по З. св. Д.	17 Н. по З. С.
10	28	П	Мойсея Мурина	Луки
11	29	В	† Ус. ч. г. Ів. Хр.	Прота
12	30	С	Олекси	Таціяна
13	31	ч	† Пол. ч. п. Пр. В.	Євгенії
14	1	П	Симеона	Розд. Ч. Х.
15	2	С	Мамонта свмч.	Нікодіма
16	3	Н	13 Н. по З. св. Д.	18 Н. по З. С.
17	4	П	Вавили свмч.	Лямберта
18	5	В	Захарії і Єлисав.	Йосифа
19	6	С	Чудо Арх. Мих.	Ядуарія
20	7	ч	Созонта	Євстахія
21	8	П	Різд. П. Богород.	Матея ап.
22	9	С	Якіма і Анни	Томи, Мав.
23	10	Н	14 Н. по З. св. Д.	19 Н. по З. С.
24	11	П	Теодори прп.	Герарда
25	12	В	Автонома свмч.	Фірміна
26	13	С	Корнилія	Йосафата
27	14	ч	Воздвиж. Ч. Хр.	Кос і Дам.
28	15	П	Никити	Вячесл.
29	16	С	Євфимії мч.	Михайла
30	17	Н	15 Н. по З. св. Д.	20 Н. по З. С.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР ВЕРЕСЕНЬ

1. 9. 1722 * філософ Григорій Сковорода.
 3. 9. 1709 † гетьман Іван Мазепа.
 5. 9. 911 Договір князя Олега з греками.
 16. 9. 1658 Гадяцька угода.
 23. 9. 1648 Розгром поляків під Пилявцями.

Найвищі гори усіх частин світу

Част. св.	Назва гори	Країна	Висота
Азія	Монт Іврест	Не-ль-Ті-т	8.882
"	Дапсанґ	Кара-рум	8.610
Півн. Ам.	Аконкаґуа	Аргент.	7.010
Півн. Ам.	Мек Кінлей	Аляска	6.187
Африка	Кіліманджаро	Схід. Аф.	6.010
Європа	Ельбрус	Кавказ	5.629
"	Монт Блянк	Швайцар.	4.807
Авс-лія	Тавнзенд (Кос.)	—	2.243
Антаркт.	Нільзен	—	4.693

Найбільші острови світу

Назва	належ. до:	Простір тис.кв.км.	Насел. в міль.
Гренляндія	Півн. Ам.	2.176	0,02
Нова Гвінея	Ок. і Авст.	805	1,3
Борнео	Азія	741	3,1
Мадагаскар	Африка	585	4,0
Баффінова Зем.	Півн. Ам.	522	—
Суматра	Азія	431	9,2
Великобританія	Європа	230	48,3
Хонсю	Азія	228	—
Нова Зелян. (два)	Австралія	263	1,8
Вікторія	Півн. Ам.	208	—

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	18	П	Євмена прп.	Івана з Д.
2	19	В	Трофима мч.	Теофіла
3	20	С	Евстах. вмч.	Кандида
4	21	Ч	Кіндрата ап.	Франціска
5	22	П	Свщ. Фоки	Плякиди
6	23	С	Зач. Івана Предт.	Брунона
7	24	Н	16 Н. по З. св. Д.	21 Н. по З. С.
8	25	П	Євфросини	Пелягії
9	26	В	† Пр. Івана Богос.	Дионізія
10	27	С	Каліст. вмч.	Франца Бор.
11	28	Ч	† Харитона прп.	ПДМ
12	29	П	Преп. Киріяка	Максиміл.
13	30	С	Григора свмч.	Едварда
14	1	Н	17 Н. по З. св. Д.	22 Н. по З. С.
15	2	П	Кипріяна свмч.	Тереси
16	3	В	Дениса свмч.	Мартин.
17	4	С	Ев. свмч.	Маргарети
18	5	Ч	Харитини мч.	Луки
19	6	П	Томи	Петра з А.
20	7	С	Сергія і Вакха	Івана К.
21	8	Н	18 Н. по З. св. Д.	23 Н. по З. С.
22	9	П	† Якова ап.	Кордилі
23	10	В	Євлампа	Северина
24	11	С	Фил. ап.	Рафаїла
25	12	Ч	Прова, Тараха	Криспіна
26	13	П	Агафадора	Лукіяна
27	14	С	Назара, Герваса	Савини
28	15	Н	19 Н. по З. св. Д.	24 Н. по З. С.
29	16	П	Лонгіна мч.	Наркиза
30	17	В	Осії, Андрея	Германа
31	18	С	† Луки ап.	Вольфганга

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

ЖОВТЕНЬ

- 1. 10. 1665 Вибір гетьмана Петра Дорошенка.
- 5. 10. 1657 Вибір гетьм. Івана Виговського.
- 7. 10. 1253 Коронування короля Данила.
- 11. 10. 1835 Згинув Устин Кармелюк.
- 29. 10. 1794 Помер філос. Григорій Сковорода.

Населення України в ході історії

Княжа доба	біля 1	мільйон
Кінець XVI ст.	2	"
Кінець XVII "	3	"
Кінець XVIII "	9	"
Половина XIX "	20	"
Кінець XIX "	36	"
Половина XX "	55	"

Планети. (Р - роки; Д - дні; Г - год.; М - мінути)

Назви	Маса в порівн. зі земл.	Від сон. цн. міль.	Відстань від сон. цн. міль.	Промір км.	Обороти д. сонця	Обороти довкола осі	Місяців
Меркур	0,04	57,8	4.842	87 д.	88 г.	0	
Венера	0,83	108,1	12.191	224 "	?	0	
Земля	1, —	149,5	12.758	365 "	23г. 57м.	1	
Марс	0,11	227,7	6.784	687 "	24 " 38 "	2	
Юпітер	318,40	777,6	137.990	12 р.	9 " 50 "	11	
Сатурн	95,20	1.425,6	114.449	29 "	10 " 14 "	10	
Уран	14,60	2.268,1	49.693	84 "	10 " 7 "	4	
Нептун	17,30	4.494,1	52.299	164 "	15 " 48 "	1	
Плутон	0,04	5.920,3	5.000	249 "	?	?	

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	19	ч	Йоїла прп.	Всіх Св.
2	20	п	Артемія	День зад.
3	21	с	Іларіона Вел.	Губерта
4	22	н	20 Н. по З. св. Д.	25 Н. по З. С.
5	23	п	Якова апост.	Загарії
6	24	в	Арети мч.	Леонарда
7	25	с	Маркіяна	Енгельберта
8	26	ч	Димитрія вмч.	Готфріда
9	27	п	Нестора	Теодора
10	28	с	Терентія, Неоніли	Андрея
11	29	н	21 Н. по З. св. Д.	26 Н. по З. С.
12	30	п	Зиновія, Зиновії	5 мч. Ом.
13	31	в	Стахія, Амплія	Станислава
14	1	с	Кузь. і Д.	Йосафата
15	2	ч	Акиндина мч.	Леопольда
16	3	п	Йосипа	Едмунда
17	4	с	Йоаникія Вел.	Григорія
18	5	н	22 Н. по З. св. Д.	27 Н. по З. С.
19	6	п	Павла архiep.	Єлисавети
20	7	в	Єрона мч.	Фелікса
21	8	с	Арх. Мих.	В. 6 х. ПДМ.
22	9	ч	Онисифора	Кекилії
23	10	п	Ераста й Родіона	Климент
24	11	с	Мини, Віктора	Івана
25	12	н	23 Н. по З. св. Д.	28 Н. по З. С.
26	13	п	† Івана Золотоуст.	Петра
27	14	в	† Филипа ап.	Віргінія
28	15	с	Гурія мч.	Руфа мч.
29	16	ч	† Матея ап. і ев.	Андрея
30	17	п	Григора	Сатурніна

1. 11. 1918 Незалежність Західньої України.
 6. 11. 1912 Помер композитор Мик. Лисенко.
 10. 11. 1838 Помер Іван Котляревський.
 12. 11. 1921 Смерть лицарів під Базаром.
 24. 11. 1934 Помер Михайло Грушевський.

МІРИ І ВАГИ

Міри довжини

(в дужках міжнародні скорочення)

- 1 метр, м. (m) = 10 дециметрів
 1 дециметр, дм. (dm) = 10 сантиметрів
 1 сантиметр, см. (cm) = 10 міліметрів
 1 міліметр, мм (mm) = 1.000 мікронів
 1 мікрон = 1.000 мілімікронів
 Основна одиниця довжини, 1 метер, це одна сорок-мільйонна частина полуденника.

Міри поверхні

- 1 квадратний метер, м² (m²) = 100 дм² (dm²)
 = 10.000 см² (cm²), = мільйон мм² (mm²).
 1 ар (a) = 100 квадратних метрів
 1 гектар, га (ha) = 100 арів = 10.000 м² (m²)

Міри об'єму

- 1 кубічний метер, м³ (m³) = 1.000 дм³ (dm³) =
 мільйон см³ (cm³) = міліярд мм³ (mm³)

Міри місткості

- 1 літр, л (l) — це один квадр. децим. плину
 1 гектолітр, гл. (hl) = 100 літрів

Міри ваги

- 1 кілограм, кг. (kg) — це тягар 1 літра чистої води при + 4° Ц. Пів кг. = 1 фунт.
 1 кг. = 100 декаграмів, дкг. (dkg) = 1.000 грамів, г. (g)
 1 сотнар (q) = 100 кг. 1 тона, т. (t) = 1.000 кг.

Англійські та американські міри

- 1 інч. (inch) = 2,54 см. 1 лінк (link) = 20,11 см.
 1 фут (foot) = інчів = 30,48 см.

Н. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА	
			українські	латинські
1	18	С	Платона, Романа	Елігія
2	19	Н	24 Н. по З. св. Д.	1 Н. Адвенту
3	20	П	Григорія, Декап.	Франц. Кс.
4	21	В	Вхід у храм Пр. Б.	Варвари
5	22	С	Филимона ап.	Сави еп.
6	23	ч	Амфілоха, Григора	Миколи
7	24	П	Вмч. Катерини	Амвроса
8	25	С	Климентія папи	Н. З. ПДМ.
9	26	Н	25 Н. по З. св. Д.	2 Н. Адвенту
10	27	П	Якова, Паладія	ПДМ.
11	28	В	Стефана пр. пмч.	Дамазія
12	29	С	Парамона мч.	Олекси
13	30	ч	† Андрія Пеовз.	Лукиї
14	1	П	Наума	Діякара
15	2	С	Авакума прпр.	Валеріяна
16	3	Н	26 Н. по З. св. Д.	3 Н. Адвенту
17	4	П	Варвари, Івана, Д.	Лазаря
18	5	В	† Сави освяч.	Граціяна
19	6	С	Миколая	Немезія еп.
20	7	ч	Амвроса еп.	Теофіла
21	8	П	Потапа	Томи ап.
22	9	С	Неп. Зач. Пр. Бог.	Гер. і Зен.
23	10	Н	27 Н. по З. св. Д.	4 Н. Адвенту
24	11	П	Даниїла стовпн.	Адама і Еви
25	12	В	Спиридона еп.	Різдво Хр.
26	13	С	Евстратія	Стефана
27	14	ч	Тирса, Левкія	Івана ев.
28	15	П	Єлеферія й Павла	Діт. уб. у В.
29	16	С	Аглея пр.	Томи
30	17	Н	28 Н. по З. св. Д.	1 Н. по Р. Хр.
31	18	П	Севастіяна	Сильвестра

5. 12. 1919 1-ший Зимовий Похід.
 8. 12. 1868 Заснування Т-ва „Просвіта”.
 13. 12. 1934 Розстріл 28 укр. письменників.
 19. 12. 1240 Батій руйнує Київ.
 21. 12. 1764 Москва скасувала гетьманщину.
 23. 12. 1932 Смерть Біласа і Данилишина.

- 1 фут (foot) = 12 інчів = 30,48 см.
 1 ярд (yard) = 36 інчів = 3 фути = 91,44 см.
 1 род (rod) = 198 інчів = 25 лінків = 5,026 м.
 1 чейн (chain) = 100 лінків = 4 роди = 20,11 м.
 1 миля (mile) = 80 чейн. = 320 род. = 1.609,3 м.
 1 морська миля (nautical mile) = 1 вузол (knot) = 1.855 м.
 1 см. = 0,3937 інча = 0,0497 лінка = 0,0328 ф.
 1 м. = 39,37 інча = 4,97 лінка = 3,28 фута

Міри поверхні

- 1,093 ярда = 0,198 рода = 0,049 чейна
 1 кв. ярд (sq. yd.) = 9 кв. футів = 0,836 кв. м.
 1 акр (acre) = 10 чейнів² (sq. chain) = 0,405 га
 1 миля² (sq. mile) = 648 акрів = 2,59 кв. км.

Міри об'єму

- 1 американський ґалон (gal) = 4 кватри (liq. pints, pt) = 32 гільси (gills) = 128 унцій (ounces, fl. oz.) = 3,78 літра
 1 англійський ґалон = 4,54 літра
 1 амер. бушель = 4 пеки = 32 кварта = 35,23 л.
 1 англійський бушель = 36,35 літра
 1 бочка (barrel, bar) 36 ґальонів
 1 гокзгед (hogshead, hhd) = 63 ґальони

Міри тягару

- 1 унція (ounce, oz.) = 28,35 грамів
 1 фунт (pound, lb.) = 16 унцій = 453,5 гр.
 1 вейт (weight, sh. cwt) = 100 фут. = 45 35 кг.
 1 мала т. (short ton, sh t.) = 20 вейтів = 907 кг.
 1 велика т. (long ton, lg. ton) = 1.016 кг.
 1 тона, т. (t) = 1.000 кг.

ПОДІЛ НАСЕЛЕННЯ СВІТУ НА РЕЛІГІЇ І РАСИ. (В тисячах).

РЕЛІГІЇ:	Європа	Азія	Півн. АМ.	Півд. АМ.	Африка	Авт. Ок.	Разом
Б { римо кат.	214.450	25 114	69.940	91 301	14.063	3.500	418.368
Б { греко-кат.	5.000		300	200		1	5.501
Б { правосл.	122.448	10.326	1.206		5.868	1	139.852
Х { протест.	121.767	8 650	51.290	2.243	8.761	7.149	199.860
Індій	3.920	917	5.211	545	640	35	11 268
Магометани	3 866	261.227	35	130	60.359	75	325 701
Буддизм		150.000	165	135			150.300
Індуїзм	50	250.000	10	270	308	100	250 793
Кит. нар. рел.	12	400.000	100	112	1		400.225
Шінто		25.000					25.000
П'ягани		25.000	50	1.000	75.000	100	101.100
Інш та безр.	78.500	160.000	67 083	1.470	15.785	50	322.896
Разом	550.013	1.316 235	193.392	97.428	180.785	11.011	2 350.864
РАСИ:							
Біла (кавказь)	545.013	50.000	140.000	36.9 8	4.450	10.000	786.441
Жовта (монг.)	3.000	600 000	0.500	400			603 900
Чорна (мур)		100.000	15.000	50	100 000	50	115 050
Брунат. (ма.)					300		100 350
Червона (інд.)			7.000	10.000			17.000
Мішанці	2.000	566.235	32 892	50 000	76 035	961	728.120

Географія України

Українська територія простягається між 43° і 53° північ. ширини та 21° і 45° східньої довжини, у півд.-східньому куті Європи. Українські землі є країною невисоко піднятих понад рівень моря рівнин, низовин і височин. Гори займають дуже малу площу й виступають тільки на південних окраїнах. 71% наших земель лежать на висоті до 200 м. вище рівня моря, 25,5% на вис. 200-550 м. 2% на вис. 500-1.000 м. і тільки 1,5% на вис. понад 1.000 м. Карпати, Кримські гори й Кавказ, замикають українські землі від півдня. На північному підніжжі Карпат лежить Надсянська й Наддністрянська низовина, над Чорним Морем Причорноморська і Приозівська низовини. Смуга височин тягнеться поміж смугою південних і північних низовин, від Висли по Дніпро. Запоріжська гряда лучить їх з Придніпровською і Приозівською височинами. На північ від смуги височин, тягнеться знову смуга низовин, що складається з Підляшшя, Полісся та Придніпровської низовини. Середня висота українських земель 207 м. Підсоння України помірковано континентальне.

На півдні межують українці з морем, на півд. заході з румунами, на заході з мадярами, словаками й поляками, на півночі з білорусами й москалями, на схід з донськими козаками, московськими колоністами та кочовими й кавказькими народами. Морські кордони тягнуться яких 1.800 км. від м. Гагри на узбіччях Кавказу до дельти Дунаю. Етнографічна межа України на заході зазнала після другої світової війни основних змін і фактично покривається сьогодні з політичними кордонами УССР. Українців, що жили на захід від кордону УССР, большевицька влада примусово виселила. Українсько-біло-

руська границя, 900 км., проходить Нарвою, попри Пружани, Картуську Березу Вігонівське озеро, Люсин, Турів, здовж Прип'яті до Дніпра, Дніпром до Лоева й попри Добрянку, Семенівку і Чавси. Границя з москалями, 700 км., іде від Мглина на північ від місцевостей: Суджа, Острогорське, Бутурлинівка, Новохоперськ до р. Хопер. Пограниччя з Донщиною, 1.850 км., проходить попри місцевості: Маніна, Мілова, Мешків, Астахів, Манькова, Морозівське, Луганське, Шахти і Ростів, а далі: Орлівка, Батайське, здовж Сули по Отаманівське. Границя з калмиками, 400 км. біжить по західніх узбіччях гір Ергені, здовж р. Манича й доходить до Куми б. Величавого. Границя з Дагестаном, 250 км. і з кавказькими народами к. 600 км. іде здовж Тереку й Малки, перетинає Кавказ і коло Сочі доходить до Чорного Моря.

Ці границі замикають простір кругло 900 тисяч км², на якому жило в 1939 р. 54 мільйони людей, в тому ок. 40 мільйонів українців. Національний склад змінився за останнє десятиріччя помітно, бо жидів (3. міль.) дуже знищили німці, а поляків (2. міль.) і німців (600 тис.) виселено з України.

Ґрунти України є дуже урожайні. Чорноземна смуга займає всі наші землі, крім півночі, західніх окраїн і гір. Площа, яку займає чорнозем, кругло 70 міль. гектарів, отже після американської найбільша в світі. Ліс творить 12% усієї площі, сіножаті й пасовиська 14%. Посівна площа зайнята пересічно: пшениця — 12 міль. га; жито — 7 міль. га; ячмінь — 4,5; овес — 57, кукурудза — 2,9; просо — 0,5; гречка — 0,5; картопля — 2; цукр. буряк — 0,9; льон — 0,3; коноплі — 0,3; соняшник — 1, бавовна — 0,5; тютюн 0,1; кормові рослини — 1,5 городництво — 1,5; і садівництво — 0,5 мільйона гектарів.

Пересічний річний збір збіжжя всіх укр. земель за 1931-35 рр. був такий: (у мільйонах сотнарів): пшениця — 102; жито — 70; ячмінь — 44; овес — 31; кукурудза — 35; картопля — 207; цукр. буряк — 115; льон 0,5 волокна і 0,7 сім'я; коноплі — 1,1 волокна й 1 сім'я; бавовна — 0,5; картопля — 207; тютюн — 0,2; хміль — 0,02. Бджільництво давало річно 13.000 тон меду і 1.400 тон воску, шовківництво 20.000 кг. Річний збір усіх родів збіжжя найменше 300 мільйонів тон, отже, якщо брати комсумцію збіжжя пересічно 400 кг. на особу, то Україна має щонайменше 100 міль. тон збіжжя річно надвижок. При підвищенні культури це дуже збільшиться, бо прим. хоч німецька земля багато менше врожайна, то збір збіжжя є 2,5 разів вищий як в Україні сьогодні.

Промисловість України з політичних причин не розбудована як слід. Головні райони сировини і промисловості це: 1. **Донецький басейн** — величезні поклади кам'яного вугілля, атрацит, кам'яна сіль, залізна руда, а також ртуть. Це райони гірництва, важкої залізної промисловості, машинобудівельної, металообробної та хемічної. Найбільші пром. центри: Юзівка, Краматорське, Луганське, Макіївка, Горлівка, Костянтинівка, Бахмут, Словянське. 2. **Дніпрове коліно**, основа чорної металургії. Криворіжське родовище залізної руди найкраще щодо величини запасів і якості. Нікопільське родовище манганової руди одне з найбільших у світі. Крім того, графіт, сировина металевих фарб, буре вугілля, каолін. 3. **Приозів'я**, досі дуже мало використане, має величезні поклади залізної руди біля Керчі, нафтові поля на Передкавказзі, біля Керчі й Мелітополя горючі гази. 4. **Передкарпаття** — нафта, горючі гази, звичайна й калєві солі та неви-

користані ще поклади залізної руди, мангану і графіту. **Передкавказзя** — великі родовища нафти, оливи, цинк, мідь, антимон, молібден і срібло. 6. **Курська магнітна аномалія** — сягає своїми багатими покладами залізних руд на українську територію. 7. **Центрально-український район** обабіч Дніпра вище великого коліна є центром споживчої промисловости, в першу чергу цукрової. Основним джерелом електричної енергії є Дніпрельстан, водоелектривня потужністю 558.000 кильоватів. **Водні сили** України оцінюють на 9 міль кв. **Кам'яне вугілля** в донецькому басейні займає площу 23.000 км², запаси около 89 мільярдів тон; Передкавказзя, запас ок. 740 мільйонів тон, Крим ок. 340 міль. тон. **Кокс** дає около 15 міль. тон річного видобутку в тому Донбас 70%, Подніпров'я 26%, Приозів'я 3,5%. **Буре вугілля** виступає в 150 родовищах. Запаси 5-6 мільярдів тон. **Торф** головно на Поліссі, запаси 3-4 мрд. тон. **Нафта**: Підкарпаття, 2 міль. тон річної продукції, Передкавказзя 3 міль. тон річно, Кубань 150 тис. тон річно. Запаси разом 300 міль тон. **Земний газ**: Передкавказзя запаси ок. 250 мільярдів м³, Галичина (Стрийщина) ок. 20 мрд. м³. **Залізна руда**: Кривий Ріг, запаси 1,5 мрд. тон, Керч 2,7 мрд. тон (гірша якість), Курщина (українські етногр. терени) — 716 міль. тон. **Залізні кварцити**: Криворіжжя і Курщина запаси 100 мрд. тон. **Манганова руда**: головно в нікопільській родовищі, запаси — 400 міль. тон руди й 140-190 міль. тон чистого мангану **Ртуть**: в Донецькому басейні ок 4,3 міль тон. **Мідь**: Передкавказзя, 7 міль. тон.

Залізниця та биті шляхи розбудовані слабо й не під кутом інтересів України. Залізничні шляхи мають 25.100 тисяч км., в відношенні до території чотири рази менше, як у Німеччині.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ДАТАХ

- IV — VII ст. по Хр. — держава антів.
VIII ст. — 1240 р. — київська княжа держава.
XIII ст. — 1340 р. — галицько-волинська держ.
1340 — 1640 — литовсько-польська доба.
1648 — 1764 — козацько-гетманська держава.
1764 — 1917 — московська окупація.
1917 — визвольні змагання.

а) Київська княжа держава

- 882 — 912 Олег Віщий. 907 і 911 побідні походи на Царгород.
912 — 945 Ігор. 944 новий договір з греками.
945 — 964 Ольга. 957 Ольга охрестилася.
964 — 972 Святослав Хоробрий. Воював з греками, підкорив вятичів і фінські племена, знищив хозарську державу.
972 — 980 Ярополк.
980 — 1015 Володимир Великий. 988 хрещення Руси-України.
1015 — 1019 Святополк I прогнаний за спілку з поляками.
1019 — 1054 Ярослав Мудрий. „Руська Правда”. Найбільший розквіт науки, культури і сили України.
1054 — 1078 Ізяслав.
1073 — 1076 Святослав II, опікун науки.
1078 — 1093 Всеволод I.
1093 — 1113 Святополк II.
1113 — 1125 Володимир Мономах. Віднов. єдність і повагу держави. Нап. „Поучення дітям”.
1125 — 1135 Мстислав I Великий.
1132 — 1139 Ярополк.
1139 — 1146 Всеволод II Ольгович.
1146 — 1246 було 47 князювань. Час княжих міжусобиць і боротьба за Київ.
1169 Андрій Боголюбський руйнує Київ.
1223 Битва над Калкою, перемога татар.
1240 Батий зруйнував Київ і Україну.

б) Галицько-волинська держава

- 1124 — 1153 Володимирко, з'єднав гал. землі.
1153 — 1187 Ярослав Осмомисл. Підніс державу до великої могутості.
1187 — 1199 Володимир.
1199 — 1205 Роман. Злуч. Галичину і Волинь.
1206 — 1211 Ігоревичі: Володимир, Роман та Святослав.
1211 — 1213 Боярська республіка.
1213 — 1214 Боярин Володислав Кормильчич князем.
1214 — 1219 Мадярська окупація Галичини.
1219 — 1228 Мстислав Удатний, прогн. мадярів з Галичини.
1228 — 1238 Боротьба Данила за Галичину.
1238 — 1264 Король Данило. Закріпив галицько-волинську державу.
1264 — 1301 Лев I.
1301 — 1315 Юрій I.
1315 — 1323 Андрій і Лев.
1323 — 1340 Юрій Тройденевич.

в) Литовсько-польська доба

- 1385 з'єднання Литви з Польщею за Ягайла.
1410 Литовсько-українсько-польська перемога над німцями під Грунвальдом.
1500 Початки козацтва.
1008 Повст. Глинського.
1540 Дмитро Байда Вишневецький зорганізував на Хортиці Запоріжську Січ.
1569 Люблинська Унія.
1577 Іван Підкова зайняв Молдавію.
1591 — 1596 Повстання Наливайка і Лободи.
1616 — 1622 Петро Сагайдачний гетьманом.
1630 Повстання Тараса Федоровича.
1637 Повстання Павла Бута (Павлюка).
1638 Повстання Гуні та Остриниці.

г) Козацька держава

- 1648 — 1657 Гетьман Богдан Хмельницький. 1648 початок повстання, 16 травня перемога на Жовтих Водах, 26 травня під Корсунем, в літку під Пилявцями, у вересні облога Львова і Замостя, 1649 зборівський мир, 1651 Невдача під Берестечком. Білоцерківський пакт. 1652 погром поляків під Батогом, 1654 Переяславська угода (злука з Москвою), 1657 смерть Хмельницького.
- 1657 — 1659 Гетьман Іван Виговський. 1658 гадяцька умова, 1659 розгром москалів під Конотопом.
- 1659 — 1663 Юрій Хмельницький.
- 1663 — 1665 Павло Тетеря на Лівобережжі.
- 1663 — 1668 Іван Брюховецький на Правоб.
- 1666 — 1676 Гетьман Петро Дорошенко. Боровся за самостійність і з'єдн. України.
- 1667 Андрусівський договір. Польща і Москва поділили між себе Україну.
- 1669 — 1672 Дамян Многогрішний.
- 1672 — 1687 Іван Самойлович.
- 1677 — 1681 Юрій Хмельницький князем України під протекторатом Туреччини.
- 1687 — 1709 Іван Мазепа. Великий державний муж, підготовляв повне визволення України. Та в вирішному бою під Полтавою 1709 році Москва перемогла.
- 1710 — 1742 Пилип Орлик, емігр. гетьман.
- 1708 — 1722 Іван Скоропадський.
- 1727 — 1734 Данило Апостол.
- 1750 — 1764 Кирило Розумовський.
- 1764 Цар. Катерина зліквідувала гетьманство.
- г) Україна в неволі
- 1768 Коліївщина, повстання проти Польщі під проводом Залізняка і Гонти
- 1772 Галичина переходить до Австрії
- 1775 Друге зруйнування Січі. Прилучення Буковини до Австрії

- 1784 заведено московський лад в Україні.
- 1793 Росія займає Правобережжя
- 1848 Революція і знес. панщини в Австрії.
- 1861 Знесення кріпацтва в Росії
- 1876 заборона укр. письменства в Росії
- 1902 селянські повстання в Україні
- 1914 25. 7. Початок I. світової війни

д) Визвольні змагання

- 1914 „Українські Січові Стрільці” 4. 8. „Союз Визволення України”
- 1915 3. 5. Бій УСС-ів на Маківці
- 1917 7. 3. засн. Центральної Ради в Києві
- 1918 22. 1. Проголошення незалежної України, 9. 2. Берестейський мир, 29. 4. гетьманський переворот, 1. 11. Західньо-українська Республіка, 15. 11. повстання Директорії проти гетьмана
- 1919 22. 1. прогол. соборности України в Києві, 16. 7. перехід УГА за Збруч
- 1920 22. 4. „Варшавський договір”, Большевицькі війська в Галичині
- 1921 Рижський договір, поділ України між Росією і Польщу, 8. 5. прилучення Закарпаття до ЧСР
- 1923 Рада Амбасадорів признала Галичину Польщі
- 1930 Пацифікація в Західній Україні
- 1933 Зорганізований Москвою голод у сх. Україні
- 1939 12. 2. самостійність Карпатської України, 17. 9. Червона Армія входить до Зах. України
- 1941 німецько-большевицька війна. Райхскомісаріят України, прил. Галичини до Губернаторства
- 1944 Большевики знов займають Україну
- 1946 Бої УПА в Карпатах
- 1947 Акція Советів, Польщі і ЧСР проти УПА

Українська література

1. Стара доба. Найдавніші пам'ятки — народні пісні, колядки і щедрівки (X. вік). По прийнятті християнства перекладна літ.: євангелія (Остромирове Євангеліє 1056-57 pp.) житія святих (патерики), твори отців церкви і збірники, історичні і наукові твори (Момаканени), повісті („Про Варлаама і Йосафата”, „Олександрія”) та апокрифи. Оригінальні: проповіді Іляріона (XI. ст.), К. Смолятича (XII. ст.), Кирила (XII. ст.) і Теодозій Печерський (XI. ст.); світські: „Поучення дітям кн. Мономаха (XI і XII ст.); рел.: „Кисво-Печерський Патерик”, „До святої землі” Данила Паломника; історичні: Київський літопис („Повість временних літ” Нестора XI-XII ст.), „Галицько-волинський літопис” (1201-1292 р.); правний кодекс „Руська Правда” (XI ст.). Найвидатніший поетичний твір XII. ст. „Слово о полку Ігореві”. Інші — билини, „Моленіє Данила Заточника”. XIII і XIV ст. — збірники проповідей і поучень („Златая Ціп” „Ізмарагд”). XVI ст. — релігійна полемічна літ.: Іван Вишенський. Г. Смотрицький, Іпатій Потій. XVII і XVIII ст. — віршонава поезія: К. Сакович, Г. Сковорода; прозова новеля: І. Галятовський, П. Могила; драма: Теофан Прокопович (1681-1736), Г. Кониський (1718-95), Дмитро Туптало; комедії: М. Довгалевський; іст. твори: козацькі літописи „Самовидця” (до 1702 р.), Г. Граб'янки (від 1709 р.), С. Величка; наукові: граматика Зизанія (1566 р.) та М. Смотрицького (1619), словар Памво Беринди, „Синопсис” Гізеля.

І Нова доба. 1798 появилася друком „Енеїда”, Івана Котляревського (1769-1838) писана живою українською мовою. Він написав теж дві комедії: „Наталка Полтавка” і „Москаль Чарівник”. Петро Артемовський Гулак:

байки, що мають характер ідейної сатири. **Евген Гребінка** (1812-1843); „Приказки” та повість „Чайковський”. **Мик. Цертелєв** видав в 1819 р. першу збірку українських народніх пісень. Дальші збірки народніх пісень видав в р. 1827, 1834, 1849. **Мих. Максимович** та **Ізмаїл Срезневський**, який в рр. 1833-38 видав „Запорожську старину” в шістьох частинах. **Ол. Павловський** видав в 1818 р. граматику української мови. **Григорій Квітка-Основяненко** (1788-1843): оповідання й 17 повістей („Маруся”, „Сердечна Оксання”, „Перекоти-поле”) та драми („Щира любов”) й комедії („Сватання на Гончарівці”). **Амвр. Метлинський** (1814): романтично-патріотичні вірші й поеми. **Д. Боровиковський** (1806-1889): вірші, баллади та байки, **Яків Щоголів**, романтичні вірші.

В Галичині першими борцями за українське відродження на полі письменства виступила „Руська Трійця”: **Маркіян Шашкевич** (1811-1843), **Яків Головацький** та **Ів. Вагилевич**. **Мар. Шашкевич** видав 1836 альманах на 1838 р. „Русалка Дністрова” в живій народній мові і фонетичним правописом.

В 1846 р. основано в Києві „**Кирило Методіївське Брацтво**”. Його основник **Мик. Костомарів** (1817-1885) „Книга Битія Українського Народу, 6 т. „Історія в життєписах” і „Дві руські народности”, писав теж вірші, істор. драми і повісті („Чернигівка”, „Кудеяр”). **Тарас Шевченко** (9. 2. 1814 - 10. 2. 1861): історичні й політичні поеми (Сон, Кавказ, Послання, Гайдамаки), баллади, думи. В 1840 вийшов його „Кобзар”. Драматичні твори („Назар Стодоля”). **Пантелеймон Куліш** (1819-1872) оповідання („Орися”) повісті („Чорна Рада”, „Мартин Гак”, „Брати”), драми („Байда”, „Петро Сагайдачний”, „Цар Наливай”), вірші й поеми („Україна”, „Хуторна Поезія”)

та історично-наукові праці. В Галичині виступають в 1860-тих роках: **Федір Заревич**, **Кс. Клемкович**, **Вол. Шашкевич** та **Ми^кола Устиянович**. **Марко Вовчок** (Марія Марковичева, 1834-1907) є автором гарних „Народніх оповідань” („Інститутка”, „Від себе не втечеш”, „Маруся”). Її наслідувала **Г. Барвінок**, дружина **П. Куліша**. **Оль. Стороженко** (1805-1874): гумором навіяні оповідання („Жонатий чорт”, „Дорош”) та історична повість „Марко Проклятий”. **Леонід Глібів** (1827-1873) побіч Гребінки найкращий український байкар. Поет **Ст. Руданський** (1833-1873) відомий зі своїх гумористичних віршів „Співомовки”. **Анат. Свидницький** (1834-1873) автор повісти „Люборацькі”. **В. Забіла** залишив збірку поезій „Співи крізь сльози”. Замітним науковцем в Галичині в 1860-тих роках був **Ом. Огоновський**, автор історії української літератури та граматики української мови. Писав теж історичні драми („Галька Острожськ”). Публіцист **Павло Свій** (П. Свеніцький) здобув собі популярність легкими байками („Дід і камінь”). Епічним поетом був **Евген Згарський**. Але усіх їх перевиспив своїм талантом уродженець Буковини **Юрій Федькович** (1834-1888): поеми („Довбуш”, „Король Гуцул”) ліричні вірші, повісті та оповідання („Люба — згуба”, „Сафат Зінич”, „Опришок”) та драматичні твори („Довбуш”, „Керманіч”). Його сучасником був поет **Сидір Воробкевич** (Данило Млака) автор численних ліричних віршів та поем і кількох оповідань. Літературним талантом відзначався теж брат Сидора **Гр. Воробкевич** (Наум Шрам). Як автор історичних драм заслуговує на увагу **Корн. Устиянович**. На Наддніпрянщині вибивається в той час патріотичною лірикою **Яків Щоголів** (1824-1898).

17 травня 1876 р. з'явився нечуваний в іс-

торії культури „емський указ” про заборону українського слова й українського письменства. Літературно-наукова праця на Наддніпрянщині була в той час широко розгорнена. Мовознавчі праці: **Потебні**, **Житецького**, **Науменка**, **Михальчука**; історіографічні студії **Вол. Антонович**, етнографічні збірки: **П. Чубинський**, автор гімну „Ще не вмерла Україна”, та **Ф. Вовк**. Весь літературний рух після емського указу концентрується в Галичині при дуже видатній співпраці наддніпрянських науковців, письменників і поетів. Їх заходами повстало в 1873 р. у Львові **Наукове Товариство ім. Шевченка**. Головні заслуги в тому поклав **Ол. Кониський** (1836-1900), поезії; повісті (понад п'ятьдесят: „Непримирена”, „Грішники”, „Молодий вік Максима Одинця”) та двохтомовий життєпис **Т. Шевченка**. Творцем українського роману є **Іван Нечуй-Левицький** (1838-1918) автор повістей: „Микола Джеря”, „Гориславська Ніч”, „Кайдашеве сім'я”, „Причепа” і багато інших. **Панас Мирний** (П. Рудченко, 1849-1907) визначний повістяр, автор повістей з соціальною проблематикою: „Хіба ревуть воли як ясла повні?”, „Лихі Люди”; психологічні романи: „Повія”, „П'яниця”; драма: „Лимерівка”; комедії „Перемудрив” і низки оповідань. **Борис Грінченко** (1863-1910); суспільні романи „Соняшний промінь”, „Під тихими вербами”, „На розпутьті”, драми „Ясні зорі”, „Серед бурі”, оповідання („Олеся”) та вірші. **Вол. Самійленко** (1864-1925) збірка поезій „Україні” та сатири. Драматичне письменство: **Мих. Старицький** (1840-1904) автор побутових драм „Ой, не ходи Грицю”, „Чорноморці”, „Циганка Аза”, історичних „Облога Буші”, „Маруся Бюгуславка” та повістей („Кармелюк”); **Марко Кропивницький** (1840-1910); „Дай серцю волю”, „По ревізії” (всіх 44); **Карпенко**

Карий (Іван Тобілевич 1845-1907) „Мартин Боруля”, „Бурлака”, „Суета” і ін. Драматичні твори писали теж: **Людм. Старицька Черняхівська** („Гетьман Дорошенко”) **Любов Яновська**, **Гр. Цеглинський** („Соколики”, „Кара совісти”) **Антін Крушельницький** (також повісті „Рубають ліс”). **В. Пачовський**: „Сонце руїни”, „Роман Великий” та лірична збірка „Розсипані перли”. **Спиридон Черкасенко**: „Про що тирса шелестіла”, „Казка старого млина”. **Вол. Винниченко** драми, повісті й оповідання. **Іван Франко** (1856-1916) оповідання („Бориславські оповідання”, „Добрий заробок”, „Маніпулянтка”, повісті (Захар Беркут”, „Борислав сміється”, „Перехресні стежки”, „Великий Шум”), поеми „Мойсей”, „Панські жарти”), лірика: („З вершин і низин”, „Мій ізмагард”, „Зівяле листя”), дитяча література („Коли ще звірі говорили”, „Лис Микита”), драми і наукові праці. **Леся Українка** (Ляриса Косач Квітка 1871-1913): драми „Лісова пісня”, „У пущі”, „Камінний господар”, „На полі крови”, „Орґія”; поеми „Роберт Брюс”, „Віла Посестра” і лірична поезія. **О. Кобилянська** (1863-1918) повісті „Царівна”, „Земля”, „В неділю рано зілля копала”; оповідання. **Н. Кобринська**: оповідання, **Михайло Коцюбинський** (1864-1913) повісті („Тіні забутих предків”), оповідання („Для загального добра”, „П’ятизлотник”). **Василь Стефаник** (1871-1936) нариси й оповідання: „Синя книжечка”, „Кімінний хрест”, „Дорога”, „Земля”. **Марко Черемшина** і **Леся Мартович**: новелі: **Т. Бордуляк**: оповідання („Ближні”). **Осип Маковей**: оповідання („Прижмуреним оком”) повість („Ярошенко”). **К. Гриневичева**: повісті, оповідання. **Автори історичних повістей**: **Богдан Лепкий** (1872-1941) „Мазепа”, „Сотниківна”. **Андрій Чайковський**, („Побратими”); **Ю. Опільський** („Іду на вас”;

„Сумерк”) Осип Назарук („Роксол’яна”, „Яро-
слав Осмомисл”). Каценко і В. Булзичовсь-
кий. Поети О. Олесь (Олександр Кандиба
1878-1938) Гр. Чупринка (1879-1921) В. Па-
човський, П. Карманський, В. Щурат, А. Крим-
ський. Підсоветські розстріляні: поети — Дм.
Фальківський, Гр. Кошинка, Ол. Влизько,
письменники: Микола Хвильовий, Ю Янов-
ський; живі поети: — Павло Тичина, Микола
Бажан, Максим Рильський, Микола Зеров.
Драматурги: Микола Куліш, А. Корнійчук.
Поза ССРСР: поети: Євген Маланюк, Ю Клен,
Ю. Липа, О. Ольжич, Ол. Теліга, Н. Лівий-
ка Холодна, Т. Осьмачка, В. Янів, Б. Кравців;
повісярі: Ф. Дудко, Ул. Самчук, Л. Мосендз.

Всесвітня література

Єгипет: Гієрогліфи (письма на камені, піз-
ніше на папірусі). Рілігійні поезії, автори:
священники й королі. Бл. 3.000 р. перед Хр.:
воєнні звідомлення фараонів; книги помер-
ших; приказки мудрців: Бл. 2.000р. п-д. Хр.:
„Пісня робітника”; гимни сонцю; казки; лю-
бовні пісні; гер. епопея про Рамчеса; повість
про скарб Рампсінита. Особи авторів невідо-
мі.

Вавилон і Асирія: Клинове письмо. Бл. 3.000
р. пер. Хр.: Рел. гимни, псалми, міти; по-
ема про Гільгамеша (потоп). Бл. 2.000 р. пер.
Хр.: збірник законів Гаммурамія; гимни в
честь богів; мітологічні поеми про пірвання
богині Істар до підземелля; поема про рай.
Бл. 1.000 р. пер. Хр.: поема про Саргон. —
Автори невідомі.

Ізраель: 2.000-800 рр. пер. Хр.: книги зако-
нів; п’ятикнижжя (історія жидів) Мойсея,
10 заповідей. поезії: „Пісня пісень”, „Дегора”,
„Псалми” Давида. Бл. 500 р. пер. Хр.: „Плач”

Єремії (журливі поеми). 400 р. „Езра” (новий збір законів). 200-100 рр.: книги Данила й Ісуса С’раха (збір приговідок). 100 р. пер. Хр.: історія Йосифа. 300-400 рр. по Хр.: Талмуд. 500 р. по Хр.: „П’ют” (релігійна поезія).

Арабія: Ок. 600 р. пер. Хр. Коран Магомета; Любовна поезія Омаїдів. Від 750 р. по Хр.: лірика, містичні поеми Омар ібн альфарла; Збір казок „1001 ніч”; Нові: поети Гафіс Ібрагім. Ахмет Шавкі; Проза: Амін Райгані.

Індії: Санскрит. Бл. 2 000 р. пер. Хр. легендарні поеми Веди і Упанішади та наук. підручники „Сутра”. Бл. 500 р. пер. Хр.: епічні поеми „Рамаяна” і „Магабгарата”; проповіді Булди. 200 р. пер. Хр.: поч. драмат. літер. 500-7000 рр. о Хр.: Калідаса, Шудрака; найстарша збірка казок „Пшанчапантра”; багата любовна лірика. Модерний письменник — Рабіндранат Тагоре.

Персія. 600-500 р. пер. Хр.: проповіді Заратустри. 1.200-1.400 рр. по Хр. лірика: Н’самі, Саді, Джелан ед-ліч Румі, Гафіз. Бл. 1.000 по Хр. поема „Шахнаме” Фірдузі.

Туреччина: Переклади з перського й араб. 15-16 ст. по Хр. розквіт поезії. Комедії: Карагез. Модерні Фікрат. В 1928 р. введено латинку.

Китай: Найстарша пам’ятка: напис короля ЯО. Бл. 600 р. пер. Хр.: містичні й філос. твори Ляотсе. 500 р. пер. Хр. мораліст Конфуцій. Збірка народніх пісень „Шікінг”. 213 р. пер. Хр. велике палення книг короля Шігвангнісі. 800 рр. по Хр. лірика: „Літайпе”, „Тувфу”, „Покюі”, „Сутунгпо”.

Японія: найстарші пам’ятки-літописи „Кюїкі” і „Нігонгі”. Антологіч. лірики „Квайфузо” і „Маньошу” Ямамокі та „Кокіншу” Цураюкі. 8 в по Хр. поезії Гітомаро і Акагіто та пісні Гейш. 900 р. говісті, драми „Кіоген”; найб. драматурги: Хіканацу, Монзаймон, Та-

кеза Ізумо. Епічні романи „Моноготаріс”. Від 1880 р. модерна літер. під европ. впливом.

Греція Ок. 900 р. пер. Хр. епічні гоєми Гомера „Іліяда” та Одисея”; поезії Гезіода 8-3 віки пер. Хр. Архільох і Тиртайос лірика, Геракліт — елегії, Сольон — моральні проучення, Анакреон — любовна лірика; драми в 5 в. пер. Хр.: Аїсхіль (Перс, Софокль) „Едип” Еврипід („Медея”) комедія: Аристофан, Менандер; байки: Езоп, історики: Геродот, Тукидид, Ксенофот; Фільос.: Плятсн; промови: Лізій, Демостен, Ізократ. 2 в. по Хр. ідиллі — Теокрит; життєписи — Плотарх; 4 в. по Хр.: апольогети христ. Орігінес, Анатазій, Іван Золотоустий.

Рим: Перекл. з грецького. 2 в. пер. Хр. комедії Плявта, мораліст Катон. 1 в. пер Хр. промови і філос.: Ціцерон; історія — Ю Цезар. Т. Лівій, Салюстій Крісп, поети: Люкрецій, Катуль, Вергілій („Енеїда”) Гораций (Оди) Овідій („Метаморфози”) 1 в. по Хр. Петроній (сатири) Сенека (драми і мораль); історія: Тацит, Светон, Руф.

Франція: Ок. 1.100 р. по Хр. поема „Пісня про Роланда” 1.400 — Ф. Вільон (лірика), містерії „Фаольо”. 1500 іст. поеми Рабельє, клясика, від 1700 р.: драми — Корней, Ж. Расен; комедія — Ж. Б. Молієр; казки — Ляфонтен; філос. — Паскаль; публіцисти, наук. Монтескіє, Вольтєр, Дідєро, Руссо; театр: Бомарше; романт. повість — Мадам де Стальє; псих. романт.: Шатобріян; повість: А. Дюма, Г. Бальзак, С. Стендаль. Г. Фльобєр, Е. Золя; драми — В. Гюґо, Ж. Санд. Реалізм: (19 ст.): лірика — Ш. Бобелєр, П. Верлен; новеля: — Г. де Мопасан. (20 ст.): христ. поезія: — Кльодєль, Морія, Пегі; лірика — П. Валєрі; роман: — Ролян, Г. Барбюс, А. Жід, Моруа, Декобра; екзот. — К. Фаррєр, П. Венуа.

Англія: поеми „Бардів” (зібр. Осіян). 8 ст. по Хр. епопея „Беовульф”. Розквіт від 1600 р.: політ. романи: — Т. Морус, Е. Спенсер; проза: — Ф. Бакон; драма: — Шекспір, Хр. Марлов. 17 ст.: епік.: — Дж. Мільтон; опера: — Дж. Гай. 18 ст.: романи: — Д. Дефо („Робінзон Крузо”) Дж. Свіфт. 19 ст.: — П. Шелли, В. Вордсворд; іст. романи: — В. Скот; епіка: — Лорд Байрон; гумор пов.: — Ч. Дікенс; комедія — О. Вільде; пов. і поеми — Р. Кіплінг. 20 ст.: драми й комедії Г. В. Шов; детект. роман — Конан Дойль, Е. Валлас; Дж. Гельворди, А. Беннеш, модерні: А. Какслі, Дж. К. Джером.

Італія: 14 ст. Данте Аліг'єрі („Божественна комедія”) Петрарка (сонети) Боккачіо („Декамерон”) 15 ст.: Л. Аріосто, Т. Тассо — поеми: Аретіно (памфлети); лірика — Мішель-анджельо; політ. Макіявелі. — Модерні: повісті — Г. д'Аннуціо, А. Фогаццери, В. Кроче, Г. Деледда; лірика — Дж. Кардуччі; М. Маріччені (футурист); театр. — Л. Піранделльо.

Німеччина: 8 ст. „Пісня про Гільєбранда” 9-11 ст. реліг. і монастир. поезія. 12-13 ст. лицарська поезія, Народня еп'юнея „Пісня про Нібелюнгі”, 14 ст.: містична і схолястична літерат.; лицарська поезія. 15 і 16 ст.: гуманізм і реформація; Й. Ройхлін, У. фон Гуттен. Народні: Фавст, Ойленшпінгел, Геновефа; рел. драма — Г. Сохс; алегор. драми („Ед'єрман”) 17 і 18 ст.: балляди — Г. Бюргер, Мк Клявдіюс; драма: Лессінг, Іфлянд, А. Коцебуе; поезія — Гердер; поезія і драма — Й. В. Гете, Шіллер. 19 ст.: романи — Ж. Павль; драми — Кляйст, Геббельс; опов., казки — Е. Гофман, В. Гавф, брати Грімм; наука — Я. і А. Шлегель Й Геррес; публіц. — Ф. Гегель, Й. Фіхте, Т. Шелінг 19/20 ст.: драма — Г. Гавшман; роман — Т. Ман; лірика — Д. Лілієнкрон; дит. літ. — В. Буш.

Еспанія: 1000 по Хр.: Романци (нар. пісні); лиц. поема „Сід” 16 ст.: лицарські романи 17 ст.: М. Сервантес („Пригоди Дон Кіхота”); драми — Льопе де Вега; рел. драми — Кальдерон. 19 ст.: драми — Ж. Зорілля, модерні: поет — філософ М. де Унамуно; фільос. Ж. Ортега и Гасет; комедії — Ж. Ешегарай, Ж. Беневенто; романи — Б. Ібанез і Іюїка — Дж. Дієго.

Голляндія: 13 ст. народні — „Лис Микита” 16 ст.: гуманізм — Еразм з Роттердаму, 17 ст. фільос. В. Спіноца. Модерні: Ф. Тіммерман, Ль. Куперус.

Скандинавія: 9-12 ст. „Заги” (народні поеми).

Норвегія: 19 ст.: драми — Б. Бернзон, Г. Ібзен. Модерні: Кнут Гамсун, С. Ундсет.

Данія: 12 ст.: літопис Грамматікус. 14 і 15 ст. народні пісні. 18 ст.: казки — Г. Хр. Андерсен; роман — Й. П. Якобсен. 20 ст.: повісті — Г. Понтоннідан, К. Геллеруп, К. Расмуссен.

Швеція: 18 ст.: Т. Сведенборг. 19 ст. — драма — А. Стрінберг; опов. — Сельма Лягерлеф. Модерні: повість Ф. Геллер; лірика — Г. Фредінг.

Польща: 16 ст: літописці — Кадлубек. Длугош; проповіді — П. Скарга, поеми — Й Кохановські, М. Рей. 18 ст.: повісті — І. Красіцкі. 19 ст.: поеми — А. Міцкевіч, Ю. Словацкі, З. Красінські; комедії — А. Фредро; повісті — Й. Крашевські, Г. Сенкевіч, В. Реймонт, Б. Прус; драми — С. Виспянські, С. Пшибишевські. Модерні: Ф. Оссендовські, С. Жеромські, Коссак-Шцуцка, В. Васілевска.

Росія: 18 ст. і 19 ст.: проза — Н. Карамзін; байки — І. А. Крилов; поезія — А. Пушкін, М. Лермонтов; повість — М. Гоголь, І. Достоевський, Л. Толстой, І. Тургенев; драми — Островський; модерні: М. Горкій, І. Еренбург; поет — Маяковський.

Географія світу

Європа: Простір 10,3 міль. км², населен. 550 міль. Півострови: Скандинавський, Ютландський, Піренейський (Есп. і Порт.) Апенінський (Іт.) та Балканський; острови: Англія й Ірландія. Від Уралу до Карпат і Балтійського та Північного моря тягнуться низини зі смугою Московської Плити. Скандинавські гори „Каледоніди” займають весь сканд. півострів (вис. 2.500 м.) і знаходять продовження в Британії (1.350 м.). В середній та зах. Ев. і півд. Англії переважають низькі височини (до 2.000 м.) замкнені на півдні горами: Піренеї 3.404 м., Альпи 4.807, Карпати 2.663., та Балканські гори 2.372 м., що їх відгалуження проходять на півд. півострови. Численні ріки урегульовані й придатні до плавної. Багато каналів. **Підсоння:** в зах. і сер. Ев. помірковане, вогке, на півдні тепле, сухе, на півн. і сході гарячі літа і холодні зими. **Рослинність:** на півночі бездеревна тундра, до неї притикають шпилькові ліси, сер. і зах. Ев. листкові і мішані ліси, середземноморські країни мають південну рослинність: оливні дер, цитрини, помаранчі. **Зложжя мінер.** багаті: вуголь (Англія, Бельгія, Рурщина, Гор. Шлеськ, Донецький Басейн), залізо (Швеція, Україна, Льотарингія), олово, ртуть, цина, сіль та невеликі родовища нафти (Україна, Румунія). **Промисл** розвинений дуже високо. Земля 44% uprawна, 30% ліси. **Населення** в 95% індоєвроп.: слов'яни, германи, романи. **Релігія** в 90% християни.

Азія: Найбільша частина світу, 44,13 міль. км², населення 1.316 міль. (третина всієї суші і більше як половина всего населення). Середина країни височина (Тибет), що на півдні і півночі переходить у великанські гори: Гімалая (Монт Іврест 8.882 м.), Каракорум,

Гіндукуш, Памір і Тіеншан. На півночі притикає до гір сибірська, а на півдні індійська низини. На сході лучаться з китайськими горами, на заході з височинами Персії, Вірменії і Таврус. Великі півострови: Мала Азія, Арабія, Індії перед-і загангесові, Корея і Камчатка. Ланцюги островів: Японія, Філіппіни, Маляйський Архіпел. Води: Ріки сер. і зах. Азії без відпливу до океанів. Величезні ріки півночі: Об, Єнісей і Лена впливаються до Півн. Льод. Океану, Амур, Гоанго і Янсекянг до Тихого Ок., Меконг, Менам, Сальвен, Іраваді, Гангес, Індус та Евфрат з Тигром до Інд. Океану. Найб. озера: Араль, Балкаш, Лопнор, Байкал та Каспій. **Підсоння** сер. і півн. Азії континентальне, холодні зими, в Сибірі найбільші морози в світі, на півдні і сх. гаряче змінні вітри „Монсуни”, що зумовлюють урожай. **Рослинність**: на півн. до 1.000 км. широкі тундри (мох. степи), даліше на південь тайга (шпилькові ліси) внутр. Азії степи і вел. пустиня Гобі. В сх. і півд. Азії залежно від вогкостя переходять степи й кущеві к. в мішані й листкові ліси, а на півдні все зелені праліси. **Звіринний світ**: на півн. білі медведі, сніжні зайці, рени, срібні лиси; в сер. А. антильопи, дикі осли, вовки, верблюди; в півд. А. малпи, носороги, слони, тигри, льви, вужі. **Промисл**: гірництво, вуголь, залізо, (в Манджурії і Кореї), цина (Малякка), нафта (Баку, Персія, Ірак, найбагатіші родовища в світі), шлях. мет. (Індії). **Сіль. Господарство**: В схід. і півд. А. культури наводн., риж, бавовна, опіум, чай; на Маляях кавчук, перець, півд. овочі; в Манджурії соя; в сер. А. кочове плекання худоби. **Населення**: 9/10 живе в східних і півд. провінціях Китаю, Японії, Індіях і на Яві. Монгольська раса: монголи, китайці, японці, корейці, сіямці й аннаміти; індо-європейці: афганці,

гінду, белуджи, перси і семіти: жиди й араби; на півдні маляйська (брунатна) раса. **Релігія:** Буддизм (Тибет, Монголія, Індії, Китай, Японія) гіндуїзм або браманізм (Індії), шінто в Японії, магометанізм (Пакистан, Персія, Туреччина, арабські країни).

Африка: 29,8, а з островами 30,7 мільйонів км.² Найвища гора: масив Кіліманджаро в Танганіці (6.010 м.) Серединою Африки, біля рівника, проходить смуга пралісів з вогко-гарячим підсонням. На північ від неї тягнеться простір пустинь (Сагара) та абісинською височиною, на півн. заході басейном р. Конго, а на півночі горами Атлас. Менше пустинна південна частина багатша в озера. Найбільші ріки Ніль (6.600 км.) і Конго (4.650 км.), найб. озеро-оз. Вікторії **Зложжя копалин** не дуже багаті, переважно в південній Африці: вуголь, мідь, цина, золото, уран (в Конго) і діаманти (в Півд. Афр. Унії). **Звірі:** в пралісах слоні, гіпопотани, горилі, в степах схід. антилопи, жирафи. **Населення** дуже різнорodne, переважно мішане. На півночі араби й змішані з ними берберійці, на півн. сході хаміти, на південь від Сагари мурини, в тропічних пралісах карликоваті пігмеї та бушмени. На 180 міль. населення 4,440.000 білих, переважно в Півд. Афр. Унії (голландські колоністи, бури й англ.) та в північній Африці. **Релігія** на півн. магометанська, в Абісінії христ. в тубильчих племен в сер. і півд. А. поганська. Самостійні держави лише Абісінія, Ліберія (муринська) та Єгипет і домінія Півд. Афр. Унія; решта колонії.

Америка: 42,6 міль. км.², тяг. від арктичної півночі до субантарктичного півдня на довжині 14,500 км. Північну Ам. (19,8 міль. кв. км.) лучить з Південною Ам. (18,4 міль. кв. км.) вузька смуга Середньої Америки (понад пів міль. кв. км.). Америку відкрив

Х. Колумб в 1492 р. **Північна Америка**. **Географічною** будовою складається з п'яти смуг, що йдуть з півн. на півд.: т. зв. льорентська приморська смуга, що до неї належить теж арктично-канад. архіпел, смуга апаляхських гір, смуга рівнин між заливами, внутрішній басейн з преріями та, над західнім побережжям, висогірський пояс Кордилерів довгий на 7.000 км., що його найв. вершок Мек Кінлей (6187 м.) лежить на Алясці. Великі Озера займають разом простір 245.086 кв. км. **Підсоння** виразно континентальне з хвилями спек і морозів. **Рослинність** різна: з тундрою на півночі сусідує смуга північних шпилькових лісів; прерії мають степовий характер; апаляхська смуга помітна буйними листовими лісами. Тропічна рослинність тільки на вузькій надморській смузі на півдні (Флоріда). Населення переважно европ. пришедці в США й Канаді головн. англійці, в Мехіко Еспанці. Тубильчих індіан 6-7 міль., 15 міль. муринів, 22.000 ескімосів. Найбільші ріки Міссісіпі з Міссурі, Макензі й Ст. Льорент. Великі Озера, або оз. Льоренца (п'ять озер, що лучаться зі собою) 245.086 км.². Родовища вугілля, заліза, нафти і ніклю дуже багаті, крім того золото (Аляска) монган і ін. **Середня Америка** творить поміст, що лучить півн. Ам. з південною. Простір — понад пів міль. кв. км., населення 10 міль. Терен здебільша гористий, вульканічний. Найв. вершок Тахумулько, (4210 м.) найб. ріка Узумачіна (1.000 км.). **Підсоння** перехідне, до 800 м. висоти тропічне, в сухих окол. степи. **Підземні багатства** малі. **Населення**: местици, індіани, мурина, муляти й білі. Сер. Ам. перетинає Панамський канал. **Південна Америка** простір 18,4 міль. кв., населення 98 міль. Над сх. побережжям тягнеться гваянська та брази-

лійська височини, розділені величезним басейном Амазонки. Між бразилійським гірським масивом і Андами лежить на півн. басейн р. Оріноко та на півдні басейн р. Парагвай-Парана. Весь захід займає найдовший у світі ланцюг гір Анди, які є південною частиною Кордилірів. Найвища г. Аконкагуа. 7010 м. В середніх Андах лежить височина Пуна або Альтиплано звана „дахом нового світу”. Найб. ріка Амазонка, 5.340 км. на півдні Ріо Парана та Ріо де ля Плята. **Підсоння** в районі Амазонки (праліси) вогкогаряче в районі Ляляти і півд. Бразилії вогке субтропічне, в сх. Патагонії степове, в півд. Чіле вогкохолодне. **Звіринний світ** багатий. **Підземні багатства** не дуже великі: мідь, цина і шляхотні метали, в Андах вуголь і залізо в Бразилії, велике родовище нафти в Венецуелі. Населення більш як п. ловина мішанці, голсно местици (білі з індіанцями), муляти (білі з чорними) і замбо (чорні з індіанцями). Індіан 10 міль. з того 80% в Андах.

Австралія: 7.7 міль. км.². населення 7.6 міль., перев. англійці. Відкрита в 1605 р. Англійська домін я. Середина низинна, на сході гори Східні Кордилієри (2.240 м. Мавнт Тавнзєнд), на заході височина. В середині зах. частини великі пустині. Гол. ріка Маррей-Дарлінг. **Клімат** континентальний, сухий, опадів мало. Завдяки стадам овець с. А. найбільшим у світі продуцент м. вовни. Плекається частинно при допоміжі штучного наводнення пшеницю цукрову трощу, кукурудзу, виноград. **Копалини:** золото, срібло, олово, мідь, цина, залізо та вуголь. Промисл розвинений слабо. **Населення** живе на побе-режжях, в нутрі А. дуже мало.

ДЕРЖАВИ ТА КРАЇНИ СВІТУ

(Простір в тисячах кв. км., населення в міль.)

I. Європа: (Населення столиць в тисячах.)

Держава	Прос.	Нас.	Столиця	нас.
Австрія	84	7,0	Відень	1.920
Албанія	28	1,1	Тірана	30
Англія	243	50,0	Лондон	8.655
Бельгія	30	8,4	Брюссель	915
Білорусь	226	10,0	Мінськ	239
Болгарія	103	7,1	Софія	401
Голландія	34	9,5	Гаага	523
Греція	132	7,7	Атени	652
Данія	43	4,3	Копенгаген	927
Іспанія	505	27,5	Мадрид	1.725
Естонія	48	1,1	Талін	176
Ірландія	69	3,0	Дублін	506
Ісландія	103	0,1	Рейкьявік	49
Італія	308	46,1	Рим	1.609
Латвія	66	2,0	Рига	400
Литва	62	3,0	Вільна	250
Люксембург	2	0,3	Люксембург	59
Німеччина	356	66,5	Берлін	3.205
Норвегія	323	3,1	Осло	289
Польща	310	23,9	Варшава	1.265
Португалія	92	8,3	Лісбона	709
Росія (європ.)	5.265	90,0	Москва	4.137
Румунія	244	16,4	Букарешт	984
Угорщина	93	9,3	Будапешт	1.724
Україна	591	41,0	Київ	846
Фінляндія	306	4,0	Гельсінкі	338
Франція	551	41,1	Париж	4.963
Чехословаччи	128	14,0	Прага	962
Швейцарія	41	4,5	Берн	130
Швеція	449	6,7	Стокгольм	690
Югославія	257	16,0	Београд	388

б) Держави-карлики: прост. в кв. км., нас. в тис.

Андора	452	6,5	В'єя	0,6
Ліхтенштайн	158	10,1	Вадуз	1,7
Монако	1	22,2	Монте Карло	9,4
Сан Маріно	60	12,3	Сан Маріно	—

II. Азія: Простір у тисячах кв. км., населення в мільйонах, населення столиць у тисячах.

Держава	Прос.	Нас.	Столиця	Нас.
Афганістан	735	12	Кабуль	120
Бірма	605	18	Рангун	501
Бутан	46	0,3	Пунаха	10
Смен	62	3	Сана	70
Ізраель	15	1	Тель Авів	185
Індія	3.135	343	Дельфі	521
Індокитай	741	27	—	—
а) В'єтнам	263	16	Ганой	140
б) Камбоджа	176	3	Пномпен	103
в) Ляос	231	1	Венчан	10
Індонезія	1.904	76	Джокджакарт	435
Ірак	452	5	Багдад	832
Йорданія	97	1,4	Аман	55
Корея	221	29	Сеуль	1.141
Китай	9.942	464	Пекін	1.556
Ливан	9	1	Байрут	233
Малаяї (бр.)	130	6	Сінгапур	940
Монголія	1.525	1	Батор Хото	100
Непаль	140	7	Катманду	108
Пакистан	935	73	Карачі	368
Персія	1.647	17	Тегеран	800
Савд-Арабія	1.600	6	Ер-Ріяд	50
Сирія	102	3	Дамаск	303
Сіям	518	17	Банкок	931
Тибет	1.150	3	Ляса	20
Туреччина	762	19	Анкара	226
Філіпіни	296	20	Маніля	834
Цейлон	65	7	Кольомбо	361
Японія	382	80	Токіо	6.779
СССР	—	—	—	—
б) Азербайдж.	45	3	Баку	809
в) Вірменія	30	1	Ереван	200
г) Грузія	70	3	Тбілісі	519
г) Казахстан	3.734	6	Алма Ата	230
д) Туркменіст.	484	1	Ашхабад	127
е) Узбекист.	410	6	Ташкент	585
е) Таджикист.	142	1	Сталінабад	83

III. Африка (при колоніях под. в скобках, чії)

Держава	Прос.	Нас	Столиця	Нас.
Абіссинія	1.120	11,0	Аддіс-Абеба	300
Єгипет	994	19,0	Каїро	2,100
Ліберія	95	1,5	Монровія	10
Півд. Афр. Ун	1 223	11,2	Преторія	125
Колонії:				
Альжир (фр.)	2 205	7,2	Альжир	360
Анголя (пор.)	1.246	3,7	Льоанда	61
Гамбія	10	0,3	С. Мери	14
Еритрея (іта.)	221	1,1	Асмара	100
Еспан. колон	348	1,5	—	—
Золоте Поб. (бр.)	203	4,0	Акра	72
Камерун (фр.)	800	2,8	Яунда	50
Кенія (бр.)	582	4,2	Найробі	61
Киринаїка (іт.)	79	0,2	Бенгазі	65
Конго (бельг.)	2.385	11,0	Леопольдвїй	118
Лібія (італ.)	1.774	0,8	Тріполі	125
Мадагаскар (фр.)	586	4,8	Тананарїва	163
Марокко (фр.)	420	8,5	Касаблянка	550
Мозамбік (пор.)	771	5,1	Льоренсо	68
Нігерія (бр.)	876	22,9	Лягос	176
Нясса	103	1,6	Зомба	6
Родезія	1 134	3,2	Сальбури	69
Сієрра Л.	72	2,1	Фрітовн	86
Сомалі	176	0,7	Бербера	30
Судан	2.468	7,5	Хартум	60
Танганїка	941	5,7	Дар-ес-Салям	64
Того (фран.)	52	0,9	Льом	30
Туніс (фр.)	125	2,6	Туніс	603
Уганда (бр.)	243	4,0	Ентеб	7
Фр. Екват. Аф	2 256	4,1	Брацавїй	25
Фр. зах. Аф	4.139	16,4	Дакар	140
IV. Австралія й Океанія:				
Австралія	7.704	7,7	Камбера	17
Океанія	1.250	3,0	—	—
Нова Зеланді	270	1,8	Велінгтон	183

V. Америка:

Держава	Прос	Нас.	Столиця	Нас.
Аргентина	2.789	16	Буенос Айре	3.000
Болівія	1.069	4	Ля Паз	320
Бразилія	8.11	48	Ріо де Жанейр	1.994
Венецуела	912	4	Каракас	377
Гаїті	28	3	Порт-о-Прінс	125
Гондурас	115	1	Тегвейгальпа	55
Гватемала	109	4	Гватемала	225
Домініка	50	2	Сіюдад-Труїл	151
Еквадор	256	3	Квіто	211
Канада	9.80	14	Отава	1 5
Колумбія	1.139	10	Богота	503
Костаріка	48	1	Сан Йозе	90
Куба	1.4	5	Габана	676
Мехіко	1.969	24	Мехіко	1.972
Нікарагуа	118	1	Манагуа	137
Панама	74	1	Панама	142
Парагвай	406	1	Асунсіон	134
Перу	1.250	7	Ліма	657
Сальвадор	34	2	Сан Сальвад.	133
США	8.924	150	Вашінгтон	679
Уругвай	186	2	Монтевідео	775
Чіле	7.2	5	Сантіяго	944

Великодержави

держави	з колоніями		материк	
	Г'ростір	Насел.	Г'ростір	асел
США	—	—	8.924	150
Англія	20.880	560	143	50
Франція	6.485	1 5	551	41
СССР	13.637	212	6.000	90

Всесвітня Історія

1. Старинні часи.

- 6000 Перед Хр. початок єгипетської культури.
5000 прихід сумерійців до Мезопотамії.
4241 введення календаря в Єгипті.
3200 — 2160 староегипетська держава, стол. Мемфіс; 2160 — 1580 середня і 1580 — 1150 новоегипетська держава, стол. Теби.
3000 сумерійська культура, стол. Ур.
2600 — 2200 мітичне королівство в Китаю.
2500 семітська старовавилонська держава.
2000 прихід індоєвропейців до Греції.
1955 — 13 старсавил. король Гаммурапі.
1700 держава Лидів в Малій Азії.
1500 — 500 фенікійська держава, 814 зал. Картагіни.
1400 втеча жидів з Єгипту.
1300 — 600 Ассирія, стол. Асур, пізн. Нинива.
1194 — 84 троянська війна.
1200 — 700 фригійська держава в малій Азії.
1120 — 256 китайська династія Чу; феодалізм, поділ на удільні держави.
776 перші олімпійські ігрища.
753 мітичне заложення Риму.
660 перший японський король Їмму Тенно.
650 законодавство Лікурґа в Греції.
594 законодавство Сольона.
604 — 562 Навуходонозор, розквіт Ново-Вавилону.
559 — 529 перський король Кир займає Мегідю і Вавилон. Перська імперія.
525 бій під Пелюзієм. Перський король Камбиз займає Єгипет.
520 Осн. релігії Будди в Індіяx; в 1 в. по Хр. пошир. в Китаю в 6 в. по Хр. в Японії.
500 наука Конфуція в Китаю.
500 — 449 перські війни, оборона Греції.
490 перемога греків під Маратоном.
480 бій спартанців під Термопілями.

- 500 — 272 римляни займають Італію.
- 451 — 449 децемвіри; закони десяти таблиць;
367 плебеї (простолюддя) здоб. вступ
до конзульства; 295 пер. над Пирром.
- 450 індійська держава Магадди.
- 431 — 404 пелопонезька війна.
- 399 смерть Сократа, 377 смерть Плятона.
- 338 бій під Херонею, македонський король
Филип займає Грецію.
- 336 — 323 Олександр Великий здобуває Пер-
сію й част. Індії; знищ. перської держави.
- 301 бій під Іпсусом; держава Олександра Ве-
ликого розп. на ряд діядохських держав.
- 272 — 232 розквіт індійської держави під па-
нуванням короля-мудрця Асоки.
- 264 — 146 три пунські війни; 218 Ганнібаль
переходить Альпи; 216 бій під Каннами,
146 знищення Картагіни.
- 255 — 206 в Китаю: Ші-гванг-ті; з'єднання
Китаю, будова „китайського муру”.
- 146 Рим здоб. Макед. і Коринт, 133 Еспанію.
- 133 — повст. Гракхів; соціальні розрухи.
- 88 — 64 війни з Мітридатом.
- 88 — 62 громадянська війна Марія і Сулли.
- 63 заговор Катиліни.
- 60 перш. тріумвірат: Цезар, Помпей і Гракх.
- 46 — 44 Цезар військовим монархом.
- 43 тріумвірат: Антоній, Октавія і Леонід.
- 31 перемога Октавіян під Акціом.
- 9 по Хр. погром римлян у Тевтобур. лісі.
- 69 — 96 Флявій: Здобуття Великобританії.
- 70 Тит зруйнував Єрусалим, діаспора жидів.
- 97 — 117 Траян; римська держ. по укр. землі.
- 380 християнство державною рел. у Римі.
- 395 поділ римської імп. на східню і західню.
- 375 прихід гунів; 410 Алларіх здобув Рим.
- 429 вандали в півд. Європі і півн. Африці.
- 449 англо-сакси займають Вел. Британію.
- 451 погром гунів на катальонських полях.

- 476 Одоакер королем Італії; кінець західньо римської держави.
2. Сеї едневічча
- 481 — 511 Кльодвіг, осн. французької держ.
- 527 На дор. Юстиніяна збір римського права „Корпус юріс цивіліс”.
- 531 — 579 Хузрав I.; держава Сассанідів від Сер. Моря аж по ріку Індус.
- 568 держава льонгобардів в гор. Італії.
- 470 Могаммед, основник ісламу; 622 „гедржа” мандрівка Магомет до Мекки (поч. магом. ери).
- 634 — 644 Омар, творець арабсько-іслянської імперії; знищ. держ. сассанідів, здоб. Сирії, Палестини, Єгипту.
- 732 перемога франц. Карля Мартеля над арабами під Тур і Пуссіе.
- 750 — 1258 каліфат Багдаду, 751 — 1031 к. Кордобі.
- 754 початок папської держави.
- 768 — 814 Карло Великий.
- 791 — 796 наїзд обрив (аварів).
- 843 договір у Верден: поділ держ. Каролінгів.
- 919 — 936 Гайнріх I, осн. німецької держави.
- 929 німці займають Чехію.
- 968 Отто оснував в Магдебургу єпископство для здобуття надбалтійських народів.
- 987 — 1328 династія Капетингів у Франції.
- 997 султан Магмуд з Гасни здобуває Індію, панування туркменів в Індії до 1526.
- 1001 Степан Святий осн. угорське корол.
- 1016 — 42 панування данців в Англії.
- 1058 турки під династією сельджуків об'єднують магом. держави: Мезопотамію, Персію, Сирію і Малу Азію.
- 1066 Вільгельм Завойовник королем Англії.
- 1075 початок спору за інвеституру.
- 1077 Гайнріх IV в Каноссі.
- 1096 — 1270 сім хрестоносних походів.
- 1122 вормський конкордат.
- 1156 основи самостійної Австрії.

- 1171 Англія займає Ірландію.
 1206 — 27 Джінгіс-Хан здоб. півн. Китай Персію
 1215 „Магна карта”, основа англ. конституції.
 1240 наїзд монголів на Україну.
 1260 — 94 Кублай хан, монгол. король Китаю.
 1282 Едвард I, король Англії, заняв Валію.
 1283 — 1326 Осман I.: турецька держ. в М. Аз і.
 1291 створення Швейцарії; перемога швайцарців:
 1315 Моргартен, 1386 Семпах.
 1339 — 1453 столітня війна між Фр. і Англ.
 1378 релігійна схизма (Рим і Авініон).
 1389 турки перем. сербів на Косовім Полі.
 1396 турки зайняли Болгарію.
 1397 кальмарська унія Данії, Швеції і Норв.
 1410 погром прусаків під Таненбергом.
 1414 — 18 собор у Констанці; 1415 спал. Гуса.
 1419 — 36 гуситські війни.
 1429 виступи Жанни д' Арк; 1431 англ. її спал.
 1453 турки зайняли Константинополь.
 1455 — 85 війна двох рож в Англії.
 1458 Чехія і Угорщина націон. державами.
 1485 династія Тудорів в Англії.

3. Новітні часи

- 1492 Колумб відкрив Америку.
 1498 Васко да Гама доплив до Індій.
 1499 дійсна незалежність Швейцарії.
 1505 народня династія в Персії.
 1582 — 1627 шах Аббах Великий.
 1517 виступ Лютра. Португальці в Кантоні.
 1518 Цвінглі, рел. реформатор у Швейцарії.
 1519 — 21 Кортес здобув Мехіко; знищення
 держави астеків; упадок культури мая.
 1519 — 22 Магеллян обплив довкола світу.
 1521 турки здобули Білгород.
 1523 Швеція відд. від кальмарської унії.
 1524 — 25 селянське повстання в Німеччині.
 1526 Чехія спадково прилучена до Австрії.
 1530 прогол. „авгсбурської конфесії” Лютра.
 1531 Гайнріх VIII відділив англіканську церкву
 від папи.

- 1540 осн. закону езуїтів (Ігнатій Льюїоля).
 1541 виступ реформ. Кальвіна в Женеві.
 1545 — 63 собор у Триденті.
 1572 Вартоломейська ніч (різня гугенотів).
 1571 Бій під Лепанто.
 1579 унія в Утрехті.
 1581 проголошення незалежності Голляндії.
 1600 початок англ. панування в Індіях.
 1603 Голляндія займає Індонезію.
 1603 Стюарти в Англії; злука з Шотляндією.
 1618 — 48 тридцятьлітня війна.
 1642 — 52 велика револ. в Англії, смерть Карла I. Кромвель волод. Англії.
 1644 — 1912 династія Манджу в Китаю.
 1656 — 60 північна війна (Карл XII Густав).
 1660 поворот монархії в Англії; Карло II.
 1700 — 21 вел. півн. війна; 1709 бій під Полтавою
 1704 англійці здобули Гібральтар.
 1701 — 14 еспанська сукцесійна війна.
 1741 — 48 австрійсько-пруська війна.
 1756 — 63 семилітня війна.
 1772, 1793 і 1795 розбори Польщі.
 1776 — 83 півн. америк. війна за незалежність.
 1787 конституція США, 1789 пер. президент.
 1789 — 99 велика французька революція.
 1796 — 1815 війни Наполеона. 1796 Н. в Італії, 1798 виправа до Єгипту, 1799 Нап. консулом, 1804 імперетором, 1805 побіда Нельсона під Трафальгаром, поб. Нап. Австерліц, 1812 бій під Бородіно, 1813 бій під Ляйпцігом, 1814 абдикація, 1815 втеча з Ельби, бій під Ватерльо.
 1812 створення Бельгії.
 1815 „святий союз” Росії, Австрії і Прусії.
 1821-29 грецька визвольна війна.
 1823 доктрина Монро в США.
 1828-29 російсько-турецька війна.
 1830 осн. французької імперії в Африці.
 1840 війна в Китаю, Англія займає Гонконг.

- 1846-48 війна США з Мексиком.
 1848 „Весна нар.”. Ком. маніфест. Маркса-Енг.
 1853-56 Кримська війна.
 1857--60 війна Англії і Франції з Китаєм.
 1861 з'єднання Італії (Кавур).
 1861-65 громадянська війна в США.
 1866 австрійсько-пруська війна.
 1869 відкриття суецького каналу.
 1867 США купили в Росії Аляску.
 1870-71 французько-пруська війна.
 1877-78 російсько-турецька війна.
 1882 Англія займає Єгипет.
 1894-95 кит.-японська війна; Формоза япон.
 1898 американсько-іспанська війна; США займають Філіпіни й Порторико.
 1899-1902 Бурська війна в південній Африці.
 1899 і 1907 Гаагські мирові конвенції.
 1900 повст. „боксерів” у Китаю.
 1904-5 російсько-японська війна.
 1912 республіка в Китаю.
 1911-12 італійсько-турецька війна.
 1912-13 балканська війна.
 1914-1918 перша світова війна.
 1917 революція в Росії.
 1919 мирові договори в Версалі з Німеччиною, Сан-Жермен з Авст., Неї з Болг. і 1920 в Тріанон з Маляр. і в Севрі з Туреччиною.
 1920 створення Ліги Націй.
 1922 Ірландія незалежною.
 1923 Рада Амбасадорів призн. Зах. Укр. Поль.
 1925 Франція опускає Рурц.; пакт в Льокарно.
 1931-32 Японія займає Манджурію.
 1933 Адольф Гітлер переймає владу.
 1935-36 італійсько-абісинська війна.
 1936 війна в Іспанії.
 1937-45 японсько-китайська війна.
 1938 прилучення Австрії до Німеччини.
 1939 німецька окупація Чехословаччини.
 1939-45 друга світова війна.
 1950 війна в Кореї.

Р Д змаг.	Рекорд ^о олімп. змагань	Ос. г олмпіади 1948 р.
Біг 100 м.	1932 10,3 с.	10,3 с.
" 200 "	1936 20,7 "	21,1 "
" 400 "	1932 46,2 "	46,2 "
" 800 "	1948 1 хв. 49,2 "	1 хв. 49,2 "
" 1500 "	1936 3 " 47,8 "	3 " 49,8 "
" 5000 "	1936 14 " 17,6 "	14 " 17,6 "
" 10000 "	1948 29 " 59,6 "	29 " 59,6 "
Маратон	1936 2 г. 29 " 19,2 "	2 г. 34 " 51,6 "
Хід 10 к.	1948 45 " 13,2 "	45 " 13,2 "
" 50 "	1936 4 г. 00 " 41,4 "	4 г. 41 " 52 "
" 110 м.	1948 13,9 "	13,9 "
" 400 "	1948 51,1 "	51,1 "
Скоч. вг.	1936 2,03 м.	1,93 м.
" враль	1936 8,05 "	7,82 "
" жердк.	1936 4,35 "	4,30 "
Мет кул	1936 17,12 "	17,12 "
" ди ком	1948 52,78 "	52,78 "
" рат щ.	1936 72,71 "	70,05 "
" молот.	1936 56,49 "	56,06 "
" 56-ф. т	1920 11,27 "	—
П'я изм г	1948 16 т.	16 т.
Десятизм.	1936 7900 "	7,139 "
		Р. Матіас
		В. Грунт, Швец.
		І. Немет, Мад.
		К. Равтаваара, Ф.
		А. Консоліні, Іт.
		В. Томпсон, "
		О. Сміт, "
		В. Стіл, США
		Дж. Вінтер, Ав.
		" 1,93 м.
		Р. Кочрен, "
		В. Нортер, США
		І. Люнгрен Шв.
		І. Мікельзо, Ш
		Д. Фабрера, Арг.
		Е. Заторек, Чех.
		Г. Рейф, Бельгія
		Г. Еріксон, Швец.
		М. Гвайтфілд
		А. Кінт, Ямайка
		М. Петіон "
		Г. Ділерд, США

Жінки:	Рекорди олімп. змагань	Олімпіада 1948 р.
Біг 100 м.	11,5 с. 1836	11,9 с. Блянсе с-Кун, Г'о.
" 200 "		24,4 с. Блянсе с-Кун, Г'о.
" 800 "	2 хв. 16,5 "	
Пліт. 80 "	11,2 "	11,2 с. Блянкерс-Кун, Г'о.
Скок вгору	1,68 "	1,68 м. А. Кочмен, США.
" вдаль		5,68 м. В. Дямагі, Мал.
Ритище	47,63 "	41,90 м. М. Осермар-р, Фр.
Квля	45,57 "	45,57 м. Г' Бавме, Австр в
	13,75 "	13,75 м. М. Ост рмаєр, Фр

Плавання: чоловіки

Жінки:	Рекорди олімп. змагань	Олімпіада 1948 р.
100 м. вільн.	57,3 "	57,3 с. В. Гіс, США
400 "	4 хв. 41 "	4 хв. 41 " В. Сміг, " США
1.500 "	19 "	19 " Кітаму-а' Яп. Дж. Мек-Лейк, "
100 " горіл.	1 " 5,9 "	1 " 6,4 " А. Сгейс, "
200 " "	2 " 39,3 "	2 " 39,3 " Ж. Вердер, "
400 " "	6 " 29,4 "	6 " 29,4 " Б. Бате, Нім
Плавання: жінки		
100 м. вільн.	1 хв. 5,9 с.	1 хв. 5,3 с. Г. Андерсен, Дан.
300 "	4 " 34 "	5 " 17, " А. Картіс,
400 "	5 " 17,8 "	1 " 14,4 " Гарулл, Данія
100 " горіл.	1 " 14,4 "	2 " 57,2 " Н. ван Влієт, Г'о.
200 " "	2 " 57,2 "	

ВАЖНІШІ ВИНАХОДИ

Рік	Винахід	і	винахідник
540	перед Хр.:	Математичні взори.	Пітагорей
350	Круглість землі.	Аристотель	
270	Обіг землі довкола сонця.	Аристарх	
1181	по Хр.:	Компас в Європі.	
1202	Арабські числа в Європі.		
1300	Стрільний порох в Європі.		
1440	Друк.	Гутенберг	
1460	Десяточна сист. числен.	Регіомонтанус	
1480	Легкопад.	Лсонардо да Вінчі	
1500	Кишеневий годинник.	Генляйн	
1507	Соняшна система.	Коперник	
1525	Розв. рів.; введен. „+” і „—”.	Рудольф	
1590	Мікроскоп.	Захаріяс, Ясен	
1559	Двигун.	Фавстус, Барантіос	
1597	Воздушний термометер.	Галілей	
1600	Далековид.	В Голляндії	
1611	Астрономічний далековид.	Кеплер	
1614	Льогаритми.	Напір	
1629	Парова машина.	Бранка, 1681 Папанін, 1764 Ваш	
1638	Аналіт. геом.	Декарт	
1643	Барометер.	Торрічелі	
1650	Возд. помпа.	1661 манометер.	Фон Гверіке
1676	Міряння шкороности світла.	Ремер	
1682	Закон гравітації.	Нютон	
XVII ст.	Камінне вугілля.	Гранати.	
1707	Паровий корабель.	Папін	
1714	Термометр.	Фаренгайт, 1730 Реомір, 1742 Цельзій	
1744	Кавчук.	Ля Кондамін	
1747	Бурачаний цукор.	Маргграф	
1750	Горілка з картопель.	Меллінгер	
1722	Громозвід.	Франклін	
1779	Перший залізний міст.	Дарбін	
1780	Електричність.	Гальвані	
1781	Паровий котел.	Ват	
1782	Бальони.	Монгольфіє	

1785	Молотілка.	Майкле
1786	Газова лампа.	Дундональд, Пікель
1787	Планетна система.	Ляпляс
1796	Паровий двигун.	Грімшов
1800	Підводна лодка.	Фультон
1800	Косярка.	Мірз
1801	Ультравіол. лучі.	Ріттер
1801	Перша цукроварня.	Ахард
1802	Електромагнетизм.	Романьозі
1804	Машина до шиття.	Дункан
1810	Плоска друк. машина.	Кеніг
1812	Корабельна шруба.	Рессель
1814	Освічування вулиць.	Лондон
1818	Дрезина (пра-колесо)	Дрез
1820	Електродинаміка.	Ампер
1820	Електромагнетизм	гальванометр. Орстед
1823	Електромотор.	Фарадай
1825	Перша кінна залізниця.	
1825	Льокомотива.	Стефензон
1827	Алюміній.	Велер
1829	Паров. корабель зі шрубою.	Рессель
1831	Револьвер.	Кольт
1832	Кінематографія.	Плято
1833	Магнетоелектр. телеграф	Гавс, Вебер
1833	Паровий плуг.	Гіткот
1835	Електромагн. пишучий телеграф.	Морзе
1836	Гальваноплястика.	Якобі
1836	Центрифуга.	Пенцольд
1836	Кріс зі запальником.	Драйзе
1839	Фотографування на папері.	Тальбот
1840	Електрична жарівка.	Грове
1845	Кабель.	Юнг, Мек Нер
1848	Лукова лампа.	Дюбоск, Фуко
1854	Колесо (ровер) з педалами.	Фішер
1859	Нафта.	в Пенсильванії
1860	Парова молотілка.	Клейтон
1860	Гозовий мотор.	Ленуар
1860	Телефон.	Райс
1860	Кріс з магазин.	Спенсер
1861	Линвова залізниця	Дюкер

1863	Ротац. прес. машина.	Вилльок
1863	Нітрогліцерина.	Нобель
1865	Мавзери.	Мавзер
1867	Динаміт.	Нобель
1867	Динамомашина.	Сіменс
1867	Маш. до писання.	Шоль, Суле, Гнізден
1869	Целюльоїда.	Гіят
1870	Залізобетон.	Моне
1877	Фонограф.	Едізон
1877	Електр. споювання.	Елігу, Томзон
1878	Мікрофон.	Гуггес
1879	Електр. валізниця.	Сіменс
1880	Трансформатор.	Голяр
1883	Машиновий кріс.	Максим
1884	Парова турбіна.	Парзонс
1885	Автомоб. 1886	Мот. лод. Даймлер, Бенц
1887	Грамофон.	Берлінер
1888	Електр. хвилі.	Герц
1891	Перший лет.	Ліліянталь
1893	Мотор Дізля.	
1894	Електр. плуг.	Цімерман
1895	Кінематограф.	Люмієр
1895	Бальони.	Цеппелін
1895	Лучі Рентгена.	Рентген
1896	Радіотелеграф.	Марконі
1896	Радіоактивність.	Бекерель
1897	Автом. телефон.	Стровгер
1898	Рад.	К'юрі
1900	Теорія квантів.	Плянк
1905	Газотурбіна.	Гольцварт
1906	Бездротний телефон.	
1910	Синтет. кавчук.	Гофман
1913	Теорія атомів.	Нільс Бор
1914	Металеві літаки.	Юнкерс
1915	Нова теорія притяг.	Айнштайн
1919	Розбиття атома.	Рутерфорд
1925	Телевізія.	Кароліус
1930	Найльон (нільон).	Кородер
1942	Радар.	США
1945	Атомово бомба.	США

МАЛИЙ АДРЕСАР УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ.

- „Український Самостійник”.
München, Dachauer Str. 9/II. Germany.
- „Сурма”. Орган революційної ОУН.
München 26, Schließfach 32, Germany.
- „Гомін України”. Тижневик Канада.
140, Bathurst St. Toronto, Ont. Canada.
- „Національна Трибуна”. Тижневик. США.
P. O. Box 145 Cooper Sta, New York 3, N. Y.
- „Українець-Час”. Тижневик.
26, rue de Montholon, Paris (9) France.
- „Українська Думка”. Тижневик, Англія.
49, Linden Gardens, London, W. 2. Gr. Britain.
- „Вісті”. Орган УДК в Бельгії
7 rue de Guimard, Bruxelles, Belgique.
- „Америка”. Щоденник. США.
Philadelphia, Pa, 817 North Franklin St.
- „Свобода”. Щоденник. США.
81—85 Grand St. Jersey City, N. Y. USA.
- „Український Робітник”. Орган СГД.
362, Bathurst St. Toronto, Ont. Canada.
- „Християнський Голос”. Тижневик.
München, Adelgundenstr. 38/II. Germany.
- „Вільна Думка”. Тижневик. Австралія.
30, Maxleay St. Potts Point, NSW. Australia.
- „Українське Слово”. Тижневик.
Soler 5039, Buenos Aires, Argentina.
- „Праця”. Тижневик.
Prudentopolis, Parana, Brasil.
- „Українське Слово”. Орган ОУН (мельн.).
3, rue du Sabot, Paris, France.
- „Лис”. Гумористичний журнал.
P. O. Box 394 Cooper St. New York 3, NY.
- „Мітла”. Гумористичний журнал.
casilla de correo 7. Sucursal 7, Buenos Aires.

Ціна: 1 ДМ., поза Німеччиною: 30 ам. цент.

Зміст:	стор.
Простір і населення світу	3.
Українські землі 1. 1. 1939	5:
Мови світу	7 і 9.
Міста і ріки України	11.
Найбільші міста світу	13.
Сільське і міське населення України .	15.
Найбільші моря та озера світу	15.
Найдовші ріки світу	17.
Найвищі гори і найбільші острови світу .	19.
Населення України в ході історії	21.
Планети	: 21:
Міри і ваги	23 і 25.
Поділ населення світу на релігії і раси .	26.
Географія України	27-30.
Історія України в датах	31-34.
Українська література	35-40.
Всесвітня література	40-44.
Географія світу	45-49.
Держави та країни світу	50-53.
Всесвітня історія	54-59.
Осяги олімпійських змагань	60-61.
Важніші винаходи	62-64.